

Delavska enotnost

Glasilu Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 1. avgust 1985

številka 30, letnik 44, cena 35 dinarjev

Kaj o tem menite vi?

Franček Ribič, sekretar odbora za inventivno dejavnost pri RS ZSS, je bil krepko ogorčen:

»Ze celo vrsto sporov smo reševali, vselej smo dajali pobude za mirno reševanje v delovnih okoljih. Primer Ivana Simoniča iz Iskrine Tovarne za montažo elektromotorjev v Spodnji Idriji pa daleč presega vse normalne odnose. Zalostno, a delavcu svetujemo, naj stopi k odvetniku.«

Zagata izvira iz številnih inovacijskih predlogov Ivana Simoniča, ki iz različnih vzrokov v tovarni ne naletijo na plodna tla. Omenjeni odbor skupaj z republiškimi odborom sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije ugotavlja, da komisija za inventivno dejavnost v tej tovarni dela pristransko in nedosledno. Iz številnih predlogov tega delavca jih naštevajo kar 18, ki so bili neprimerno in nepravilno obravnavani, kaj šele nagrajeni.

Listamo po dokumentaciji. Florjan Vidmar, član ROS, ki je obiskal omenjeni kolektiv, poroča: »Pri obravnavi dosežkov nimajo temeljitih kalkulacij. Strokovne službe so pavšalno ocenile, da ni prihranka ali celo to, da predlogi niso inovacija...«

Rado Faleskin, član kolektivnega poslovodnega organa sozda ISKRA, meni: »Inovatorju Ivanu Simoniču je treba priznati vse rezultate njegovega dela in to tudi javno objaviti, da bi spodbudili še druge inovacijske potenciale...«

Občinski odbor kovinarjev Idrija ugotavlja: »Delovna organizacija Iskra je na področju inventivne dejavnosti precej toga in nespodbudna. Komisija za inventivno dejavnost vse preveč upošteva mnenje strokovnih služb pri obravnavi posameznih predlogov, premalo upošteva izboljšave, ki prihajajo iz proizvodnje...«

Kot smo začeli, tudi končamo z besedami Frančka Ribiča:

»Sindikat dejavnosti se je že lani ukvarjal s težavami, s katerimi se ta inovator spopada v svojem kolektivu. Naše skupne pobude za normalno rešitev spora so brez odmeva. Njihov delavski svet je o njih sicer že dvakrat razpravljal, o odgovoru pa po dolgem času še ni sledu. V tovarni niso gluhi le za naša prizadevanja. Ni jim mar občinski sindikalni svet, poživljajo se na mnenje člana KPO sozda, zadevščina se brezplodno vleče že dve leti. Od tod nasvet, naj stopi Ivan Simonič k advokatu.«

Po vsem tem nam pač ne ostane drugega, kot nostalgčna obnova toliko in tako donečih besed o družbeni veljavi inovacijske dejavnosti, o njenem pomenu za razvoj, če ne celo za preživetje in kajpak — javno vprašanje:

Ali o krivcah in zankah, v katere se lovi tako uspešen inovator, vaš sodelavec, vendarle kaj menite tudi samoupravljalci(?) Tovarne za montažo elektromotorjev, Iskra, Spodnja Idrija? Da o družbenopolitičnih organizacijah sploh ne govorimo.

Za uredništvo
Ciril Brajer

Delo pri pretovarjanju blaga v lukah ni lahko. Prav zategadelj se sleherna luka skuša čimprej posodobiti in zožiti fizično delo na najmanjšo možno mero. Temu pa se upirajo še najbolj prav fizični delavci. Ali ni tudi to eden od glavnih vzrokov za nedavni štrajk v koprski Luki, o katerem pišemo na 6. strani.

Dejanja — ne pa retorike, zahteva čas

Poenotenje stališč je v jugoslovanski družbeni praksi — tudi v zvezi komunistov — trd oreh. Razglašeni toni v razpravah pa so brzokone prej prednost kot pomanjkljivost, prej bogastvo kot revščina misli in družbene prakse (če kajpak niso le posledica ozkih interesov!), kar ni moč zaznati skorajda v nobeni partiji. Kritika in samokritika, odkrita in demokratična razprava o vseh družbenih problemih je značilnost jugoslovanske avantgarde delavskega razreda in brzokone je tudi zategadelj povsem normalno, da je proces usklajevanja stališč daljši, vendar je na koncu moč streti še tako trd oreh sorazmerno različnih pogledov in se poenotiti.

V pripravi na republiške kongrese in konference ZK ter 13. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, ki bo junija prihodnje leto, bo temeljna osnova zagotovo politično izhodišče, ki so ga sprejeli na minulem zasedanju CK ZKJ. Usmerjena je v ključne težave jugoslovanskega vsakdanjika in še posebej v tiste točke, pri katerih bi nadaljnji zastoji in popačenja lahko ogrozili uresničevanje strateških usmeritev družbenega razvoja v celoti, značaj socialističnih samoupravnih odnosov in kontinuiteto revolucije. In ker ne gre za programski dokument, temveč bolj za označitev tistih vprašanj družbene in gospodarske narave, perspektive reševanja katerih smo doslej odpirali vendarle bolj z besedami kot z realnimi dosežki, imajo izhodišča za pripravo kongresov hkrati mobilizacijsko vlogo za hitrejšo odpravljanje nakopičenih problemov v naši družbi. Slonijo na ustavnih temeljih, programu gospodarske stabilizacije in predvsem programu ZKJ, kar dokazuje, da je kontinuiteta naše revolucije možna le po poti nadaljnega poglobljanja samoupravnih socialističnih odnosov, enakopravnosti narodov in narodnosti in neuvrščene zunanje politike.

Predkongresno obdobje mora biti čas akcije na osnovi jasnih

dogovorov, sklepov in usmeritev. Dvamilijonska partija si zagotovo ne more privoščiti v sedanjih težkih gospodarskih razmerah, da bi prišla na kongrese brez realnih dosežkov na gospodarskem področju in v družbi sploh. Ne zaradi kongresov samih, kar je bilo doslej že mnogokrat poudarjeno, temveč predvsem zaradi tega, ker si lahko le tako ponovno v vseh družbenih okoljih pridobi ugled revolucionarne avantgarde, ki je marsikje okrnjen, ker lahko le z dejanji, ne pa z retoriko spreminja skupaj z delavci sedanje zaskrbljujoče družbene in gospodarske razmere in v tem boju ozdravi tudi svojo slabokrvnost. To pa je pogoj — pa če si to priznamo ali ne — za hitrejši korak naprej v družbenem razvoju, kajti komunisti morajo biti motor tega gibanja.

Skrb za nenehno idejno in akcijsko enotnost Zveze komunistov pa je jedro njene krepitve. Sedanji čas več ne prenese abstraktnega idejnega boja proti negativnim pojavom in tendencam v naši družbi, zakrivanja odgovornosti za storjene napake in prevajanja na pleča delavskega razreda. Erozijska neodgovornost, nemorale in indiferentnega odnosa do sprejetih sklepov — to pa je v samoupravnih okoljih in tudi v družbenih in partijskih organih huda bolezen — mora zgubiti tla pod nogami, kajti preveč družbene škode povzroča vsaka nedoslednost pri preprečevanju teh pojavov. In zategadelj velja pritegniti razmišljanju enega izmed razpravljalcev na minuli seji CK ZKJ, ki je dejal, da če se zavedamo ali ne, družbene spremembe vendarle potekajo pod dominacijo ZK in tako kot hočemo komunisti. In predvsem od organizacije kot celote in vsakega posameznika posebej je odvisno, ali bo s svojo akcijo in kreacijo ustvarjala možnosti, v katerih bo delavski razred reševal, odločal, združeval in odgovarjal! In nihče drug v njegovem imenu!

Marjan Horvat

Smo res prepoceni?

Najprej kakovost, potem višje cene

V prvi polovici letošnjega leta, torej še pred pričetkom glavne poletne sezone, smo v Jugoslaviji izžrili od turizma nekaj manj kot 300 milijonov dolarjev. V primerjavi z lanskim letom in tudi v primerjavi z našimi letošnjimi načrti je bil start uspešen. Seveda pa je precej bolj kot te ugotovitve zanimivo vprašanje, kaj bodo računi pokazali konec leta. Obetamo si namreč precej oziroma več kot kdajkoli doslej.

Treutno kaže dobro. V večini turističnih središč je gostov precej več kot lani. V Sloveniji za 12, v Jugoslaviji celo za 20 odstotkov več. Napovedi mnogih o letošnjem navalu na naš Jadran so se torej uresničile, saj si v prihodnjih dneh obetamo še več turistov. V Italiji in na Bavarskem se namreč počitnice šele pričenejo.

Ob tem se razumljivo kar samo od sebe vsiljuje vprašanje, od kod letošnje poletje tolikšen interes za dopustovanje v Jugoslaviji, ko pa tuji prav dobro vedo, kako je z našo ponudbo in kakovostjo storitev?

Večina turističnih delavcev meni, da so predvsem cene tiste, ki so letos pritegnile k nam tolikšno množico. Baje so za več deset, v mnogih primerih celo za petdeset odstotkov nižje v primerjavi s cenami v Grčiji, Španiji in v podobnih deželah. Na drugem mestu, to poudarjajo predvsem tuji, pa je k temu pripomogel upravičen občutek varnosti v naši državi. In v nasprotju z mnogimi znanimi turističnimi deželami se s tem slednjim v Jugoslaviji zares lahko pohvalimo, saj vsi skupaj, torej tudi tuji, veliko damo na varne in brezskrbne počitnice. Pa še na nekaj ne smemo pozabiti, ko iščemo vzroke za letošnji turistični naval. Pravočasno in očitno uspešno smo se namreč poslužili reklamno-propagandnih akcij, kar se nam sedaj seveda več kot dobro obrestuje.

Najmočnejši med najmočnejšimi argumenti pa vendarle ostajajo naše nizke cene, ki so, vsaj v domačih turističnih logih, tudi vse bolj pogosto kamen spotike. Smo res prepoceni? Gre res za razprodajo vsega, kar premoremo, celo ugleda? Bi bilo naše turistično gospodarstvo uspešnejše ob manjšem navalu in višjih cenah?

To so seveda le uganjane, ki jim bomo brez škode lahko posvetili malce več časa, ko bo poletje za nami. Ostaja pa po drugi strani resnica, da smo najcenejši med najcenejšimi in da naša turistična ponudba v najširšem smislu oziroma pomenu še vedno ni niti približno takšna, kot si jo želijo in jo pričakujejo domači in tuji gostje. Ze sama vožnja po naših cestah je te dni prava muka, da ne omenjamo čakanja v trgovinah, bankah, poštah, turističnih uradih, nesnage v kampih, na plažah, v sanitarijah in podobne stvari, ki ne mečejo ravno najlepše luči na naš turizem. Pa tudi vsega naveličani in nezainteresirani obrazi naših gostincev niso najboljša reklama za večjo zunajpenzijsko porabo.

Eno z drugim: cene imamo pri nas za tuje zares relativno nizke, toda pri tem ne gre pozabiti, da so tudi naše storitve podpoprečne. Zato nikakor ne gre razmišljati o prilagajanju naših cen turistično razvitim državam, seveda vse dotlej, dokler ne bomo poskrbeli za bistveno boljšo in obenem bolj pestro ponudbo. Če bi namreč le zvišali cene, na drugo pa pozabili, nam bodo tuji turisti prav gotovo nemudoma obrnili hrbet.

Andrej Ulaga

DRUGA STRAN

Kazen
za marljive

Menda so izplačila osebnih dohodkov na 25. mestu na »top-listi« izločanja posameznih delov iz dohodka. Za nekatere naj bi že samo to podatek povsem nazorno pokazal, koliko delavci zares celovito obvladujejo dohodek. Sicer pa je to vprašanje neke vrste tema dneva zlasti v zadnjih dneh, ko se je pričelo vendarle malce odgovorneje razpravljati o sicer splošnem pravilu, da mora za približno enako delo vsak dobiti tudi približno enako plačilo. Nasprotna mišljenja so prišla na dan tedaj, ko so prišli na svetlo kriteriji za priskrbovanje osebnih dohodkov na osnovi razmerij med akumulacijo v skladih in bruto osebnimi dohodki, oziroma posebnega kazalca (ki prav tako vpliva na višino OD), s katerim ponazarjamo razmerje med porabljenimi sredstvi in dohodkom.

Da ni moč nekaterih specifičnosti jugoslovanskega, ta hip veljavnega modela izračunavanja finančnih koristi in izkoriščanja zmogljivosti, vključujoč bančna obratna sredstva, kar na hitro razrešiti, je sprevidel že poseben koordinacijski odbor za spremljanje izvajanja družbenega dogovora o dohodku v SFRJ. Ustanovljen je bil za spremljanje, vendar je kaj kmalu oblikoval delovne skupine, ki naj bi omejene dvome razjasnile.

Nekaj razprav in posvetov pa še analiza gospodarskega stanja so menda izostrili sliko, iz katere so ugotovili, da gre za zelo občutljivo vprašanje; če bi pa uporabili pri tem strokovno logična pravila, bi nastale ogromne razlike v osebnih dohodkih, kar je v tem trenutku nesprejemljivo. Če temu zoperstavimo povsem ekonomsko logiko, je očito, da gre za opredelitev, ki omogoča »mir v hiši«, dohodek pa bi se razporejal na osnovi navideznih velikosti.

V čem je skrivnost te vroče teme, so poskušali razvozlati že v predsedstvu Zveze sindikatov Jugoslavije in bržkone še marsikje. Odgovor je kratak: za vse so krive obresti oziroma simbolična obratna sredstva v skupnih obratnih sredstvih. Posojila so velika in to pogosto ob zelo visokih obrestih. Pojavil se je problem, kaj razumeti pod povprečno porabljenimi sredstvi na delavca? Vse, s posojili ali brez njih? Če so namreč posojila specifično imetje, tedaj obresti niso vprašljive, njihovo mesto pa bi bilo v tem primeru med akumulacijo, kajti njena pozitivnost se mora akumulirati in takoj opredeliti... Če gledamo na to z računskega ravnotežja, bi bila morebiti stvar celo v redu, tudi osebni dohodki delavcev v prezadolženih ozidih bi bili izenačeni z osebnimi dohodki tistih, ki so namesto plačevanja obresti bankam ta sredstva razporedili v svoje sklade. Inflacija bi hranila samo sebe, kajti kolektivi bi bili stimulirani za zadolževanje.

Osební dohodki bi rasli celo tedaj, ko delavci ne bi imeli niti dinarja v skladih, tisti pa, ki so se odpovedovali ali pa se bodo odpovedovali porabi, bi bili kaznovani. Temu kajpak ni moč oporekati. V sindikatih so očitno nasproti temu postavili nevarnosti, ki bi nastale med 65 odstotki zaposlenih v naši družbi — toliko je prezadolženih kolektivov — kjer bi morali biti zadovoljni z nižjimi osebnimi dohodki.

Večina v predsedstvu je zategadelj menila, da morajo biti posojila pridodana vsoti porabljenih sredstev, obresti pa izenačene z izločanjem v sklade. To naj bi bila le prehodna rešitev, če se sicer ne bi našla kakšna tretja, ki bo omilita sedanje težave. Takšno stališče je morda razumljivo z vidika solidarnosti delavskega razreda, vendar smo spet pri vprašanju, kje so meje uravnilovke in zakaj se zvezni sindikat zavzema za kaznovanje dobrih gospodarjev?

Stanimir Božanič

Udarec po
stabilizaciji?

Navada je, da preden kaj ponudiš v javno razpravo, temeljito pomisliš tudi na posledice. Zdi pa se, da to ne velja za najvišji partijski organ. Bržkone pa še bolj za njegove strokovne ekipe. Prav v teh krogih so v zadnjem času začeli razmišljati o izplačevanju bruto osebnih dohodkov na dveh osnovah. Prvi del bi bil približno enak za vsa sorodna dela in opravila, drugi del pa bi bil odvisen od uresničevanja gospodarskih ciljev in rezultatov gospodarjenja. Morda bi bili zategadelj v zaporedju osebni dohodki nekoliko višje kot doslej; pred prispevki in različnimi drugimi zakonskimi dajatvami. Kaj hočemo s tem? Pravega odgovora kajpak nismo dobili. Lahko pa naravno postavimo vprašanje

strokovnim službam v CK ZKJ, ali so dobro premislili ob snovanju takih predlogov? Kaj bo spodbujalo delovne kolektive za boljše gospodarjenje in delavca za to, da celovito obvlada dohodek in gospodarjenje z njim? Zakaj predpisovanje delitvenih razmerij v delovnih kolektivih in čemu dvesti v zavest delavcev, da znajo smotrno gospodariti in kdo bo našel natančnejša merila za vrednotenje dela in nalog, če ne delavci v delovnih kolektivih samih? Morda pa bi odgovorni tovariši, ki se ubadajo s temi vprašanji, vendarle lahko pogledali v tista okolja, kjer si tako umetnih delitev ne morejo predstavljati in kjer veljajo predvsem rezultati dela!

M. H.

Lov
za povprečjem

Delavski svet sozda MTT je sklenil, da bodo delavci dobili za prvo polletje 10 odstotkov večje osebne dohodke, da bi tako vsaj približno ujeli povprečne osebne dohodke tekstilne industrije Slovenije. Toda, če bodo hoteli v naslednjih mesecih tudi z rezultati opravičiti višje osebne dohodke, bo treba v poslovanju marsikaj spremeniti. MTT namreč močno bremenijo približno 4-mesečne zaloge končnih izdelkov, poleg njih pa visoki stroški proizvodnje in poslovanja, preveliko čiste režije in premajhen izvoz, ki zdaj ne zadošča, da bi sozid prisluzil dovolj deviz za uvoz potrebnih surovin in opreme, ki jo nujno potrebujejo za posodobitev proizvodnje.

V posodobitvi vidijo delavci MTT ključ za boljše gospodarjenje, saj se bosta povečala kakovost izdelkov in njihov izbor

ter znižali proizvodni stroški. Delavski svet sozda je zavoljo tega za drugo polletje »napovedal« nekaj pomembnih ukrepov: skušali bodo oživiti prodajo doma, za 10 do 20 odstotkov pa tudi povečati izvoz. Pomemben ukrep za zmanjšanje stroškov poslovanja bo, poleg varčevanja z energijo, tudi zmanjševanje števila zaposlenih vsaj za 10 odstotkov, pretežno v režiji. Ta problem bo na srečo moč rešiti enostavno, ker je fluktuacija zelo visoka, okoli 500 delavk na leto, bodo odvečne režijske delavke prekvalificirali za dela, kjer je osip največji, novih pa ne bodo zaposlovali. Nekaj sredstev bodo prihranili s strogim nadzorom nad potnimi stroški, dnevnici in reprezentanco ter nad ostalimi poslovnimi stroški. Močno pa bodo tudi selekcionirali naložbene želje posameznih tozdov.

R. B.

Odkriti vzroke
za slabe rezultate

30. julija je bil v domu sindikatov v Ljubljani posvet predsednikov koordinacijskih odborov sindikata v sozidnih kovinski in elektro industriji. Na posvetu, ki ga je vodil član predsedstva RS ZSS in predsednik republiškega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije Ivan Kramer, so razpravljali o polletnih rezultatih gospodarjenja v panogi in o doseganju letošnjih z resolucijo začetnih ekonomskih ciljev. Ugotovili so, da se nekateri planirani cilji dokaj uspešno uresničujejo, velika odstopanja pa so predvsem pri cenah, kjer se ne uresničuje dogovorjena politika. Dogovorili so se, da razprave o polletnih rezultatih gospodarjenja v ozidih kovinske in elektroindustrije tudi letos ne smejo biti zgolj formalne, temveč analitične z odkrivanjem vzrokov za slabše rezultate in povezane s pripravo novih bolj kakovostnih razvojnih programov.

Pavle Vrhovec

Po dopustih bo
še vroče

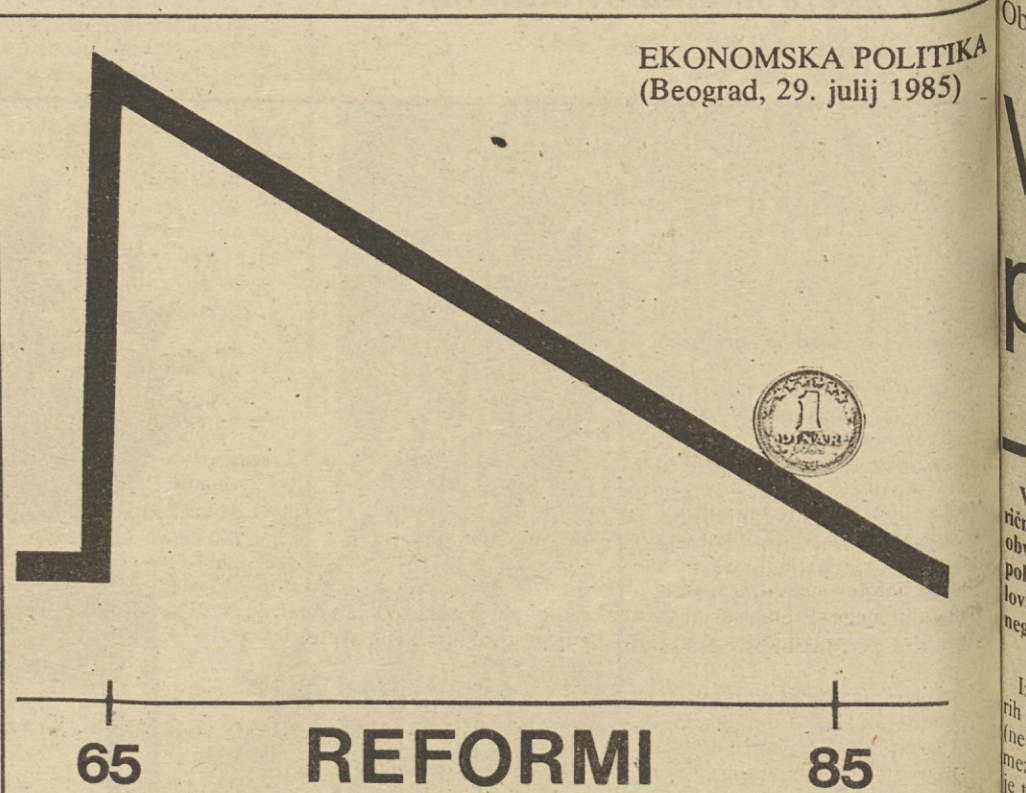
Po kolektivnem dopustu bo 5.000 delavcev Gorenja Gospodinjki aparati znova seglo po delu in skušalo izpolniti letni proizvodni načrt in kar najbolj dosledno uresničiti druge naloge iz sanacijskega programa. Pri tem pa računajo, da bodo tudi drugi dejavniki kar najbolj celovito in odgovorno izpeljali dogovorjeno.

V Gorenju Gospodinjki aparati med drugim opozarjajo, da je še vedno odprta devizna terjatev do Jugobanke (7 milijonov dolarjev) z vsemi stroški in tečajnimi razlikami, da so obresti za bančna posojila višje, kot jih je predlagalo Gorenje, prav tako pa tudi niso bili

sprejeti nekateri drugi njegovi predlogi (3-letni odlog plačila obresti, daljši moratorij za vračanje sanacijskih bančnih posojil in daljši rok vračanja sanacijskih bančnih posojil).

Od dosledne izpeljave omejenih in še nekaterih drugih sanacijskih nalog pa je odvisna tudi uspešnost razvojne sanacije Gorenja Gospodinjki aparati. Le-ta je nujna, če želi Gorenje ne samo ohraniti, pač pa tudi utrditi položaj na že tradicionalnih tehnološko najzahtevnejših zahodnoevropskih tržiščih, hkrati pa osvojiti nova — tudi z novimi oblikami sodelovanja in povezovanja.

M. L.

EKONOMSKA POLITIKA
(Beograd, 29. julij 1985)Za enotnost in
sožitje v SR Srbiji

Predsedstvo CK ZKJ je sprejelo dokument »Stališča predsedstva CK ZKJ o aktualnih vprašanjih uresničevanja odnosov, na katerih temelji enotnost in sožitje v SR Srbiji«.

Ta stališča je predsedstvo pripravilo na temelju sklepov 16. seje centralnega komiteja ZKJ, pri tem pa se je zavedalo, da gre za resen politični problem, ki veliko pomeni za vso našo skupnost in nadaljnji samoupravni socialistični razvoj pa tudi za idejnopolično in akcijsko enotnost zveze komunistov Srbije in ZK Jugoslavije. Stališča naj bi zagotovila enotno idejno-politično podlago za dejavnost komunistov pri uresničevanju in razvijanju odnosov v SR Srbiji, zasnovanih na ustavi SFRJ, ustavi SR Srbije in ustavih socialističnih avtonomnih pokrajin.

Predsedstvo je poudarilo, da se mora pri izvajanju sprejetih stališč pokazati popolna enotnost vseh organov in organizacij zveze komunistov Srbije, ZK Kosova, ZK Vojvodine in ZK v celoti. Upreti se je treba poskusom ponovnega odpira-

nja vprašanj, o katerih je izdelano enotno idejno-politično izhodišče in za katera je jasna osnova za konkretno delovanje. Stališča, ki jih je predsedstvo sprejelo, je več mesecev pripravljala posebna delovna skupina predsedstva, te priprave pa so potekale v neposrednem sodelovanju z vodstvi ZK Srbije, Kosova in Vojvodine. Ugotovili so, da je na ta način dosežen pomemben rezultat pri naporih za premagovanje problemov in razlik pri ustvarjanju ugodnega političnega ozračja v zvezi komunistov in javnosti.

Predsedstvo bo sprejeta stališča poslalo članom centralnega komiteja ZKJ, centralnim in pokrajinskim komitejem ZK in organom federacije. Dokument bo v kratkem objavljen, glavne ocene, opredelitve in naloge iz teh stališč pa bodo vključene v celotno gradivo o uresničevanju in nadaljnjem razvoju ustavnega koncepta federacije, o čemer bo centralni komite razpravljal na eni prihodnjih sej.

Slovenija,
moja
dežela

Leta 2000 naj bi Jugoslavija ustvarila s turizmom kar 6 milijarde dolarjev, od tega Slovenija približno milijardo. Našim proizvajalcem posredniški izvoz po več kot ugodnih cenah, kar je danes bistvo vseh naših stabilizacijskih prizadevanj. Za uresničitev velikopotebnih načrtov bo potrebno tako pri širši domovini kot tudi v naši republiki postaviti marsikaj povsem na druge temelje. Zato smo se v Sloveniji odločili za akcijo **Slovenija, moja dežela**, ki naj bi spodbudila slehernega človeka k večjemu sodelovanju in ustvarjanju pogojev za to, da postane Slovenija prava turistična dežela.

Cilj akcije je torej v usklajenosti med našimi propagandnimi obljubami in dejansko kakovostjo prav vseh turističnih storitev, ali povedano z drugimi besedami — **zadovoljen gost**. Ta je namreč najučinkovitejši turistična propaganda. Akcija **Slovenija, moja dežela** poteka takem naj ne bi obšla prav kogar, najmanj pa združuje delo in posameznike, ki so posredno vpleteni v turistično proizvodnjo.

POVZEMAMO • POVZEMAMO •

Strnišča proti žetvi

»Zakaj vsako leto po porabi letini tisoče hektarjev plodne zemlje ostaja 100 dni neobdelanih?«, se sprašuje Branislav Gulán v Borbi. Potem v članku zračuna, da gre kar za poldrug milijon hektarjev, ki jih ne izkoristimo za drugo setev in kajpak žetev. Vse to se dogaja ob sicer gromkih pozivih za čim večjo proizvodnjo hrane. Tako nam ta največja tovarna pod milim neboom tretjino leta stoji. »Naša žitnica, Vojvodina, bo imela po letošnji žetvi neobdelanih celih 285.000 hektarjev.

Namakalni sistemi bi nam omogočali, da bi vsako leto za drugo setev pripravili 150.000 hektarjev. Seveda tega niti približno ne izkoriščamo. Vzrok je znan — naša, že pregovorna neorganiziranost. Prometne in

predelovalne organizacije niso zainteresirane za drugo setev, tržišče je nestabilno, ni dolgoročno načrtovanih vlaganj v proizvodnjo te vrste...

Tako so danes razmišljanja o drugi in celo tretji žetvi le sanje vojvodinskih kmetov, »pa bi jih lahko uresničili z namakanjem in izkoriščanjem sončne energije«, trdi dr. Novica Vučić, profesor novosadske agronomске fakultete.

Gotovo gre za upravičeno vprašanje, če vemo, da je Vojvodina po vodnem bogastvu med najbogatějšími območji v Evropi. Le Donava omogoča namakanje milijona hektarjev njiv. Tri desetletja smo gradili prekop Donava—Tisa—Donava, ki bi lahko namakal 510.000 hektarjev — v resnici jih le borih 30.000. Če bi izkoristili že dane zmogljivosti, bi se

proizvodnja hrane podvojila dovolj bi imeli cenejše živilne krme, že s tem bi se pocenili tudi meso...

Že tako skromnih načrtov uresničujemo. Že načrti torej kaj šele resnični dosežki, da zaostajajo za možnostmi. Znamo izkoristiti niti tega, je narava ponudila in človek dogradil. To dokazuje, da s večji zapravljivostjo si lahko voliš več kot milijon hektarjev neobdelanih njiv — in to v največje bitke za hrano! Pri letošnji setvi in žetvi pričamo, smo se komajda premaknili začetka. O teh rečeh še vedno le govorimo, bitka je predvsem papirnata. Zato druga setev žetev kljub naravnim in delom ustvarjenim možnostim ostajata pač — sanje!

Priredil C.

V SREDIŠČU POZORNOSTI

Ob kritični analizi političnega sistema socialističnega samoupravljanja

Vzroki znani —
poteze pa sledijo!?

Vroči poletni dnevi so nekolikanj zavrli tudi »križanje mečev«, besedne dvoboje in včasih že kar evforične napade na naš politični sistem socialističnega samoupravljanja. Razgrete razprave v sredstvih javnega obveščanja, včasih najbolj »ostre« v tako imenovanem »rumenem« tisku, sicer ni zaslediti. Seveda pa je ta poletni predah le začasen, z vrnitvijo v bolj normalne dni pa je znova pričakovati val kritičnih analiz delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, ki v teh dneh dobiva zaključek v obliki delovnega gradiva, pripravljenega za republiške in zvezne družbene svete.

Iz številnih separatov, v katerih so avtorji bolj ali manj (ne)posrečeno obdelali posamezne dele političnega sistema, je treba kajpak narediti celovit tekst, ki bo z močjo argumentov in z vso strokovno in politično veljavo nanizal najpomembnejše razloge za neučinkovitost našega političnega sistema pri obvladovanju družbenih in gospodarskih usprotij, hkrati pa tudi nakazal črte, kako ga razvijati naprej, da bo zagotavljal predvsem urejeno in učinkovito delovanje. Vse kaže (zadnje verzije delovnega gradiva še kajpak ni na voljo, zato temelji pisanja na sekundarnih in pogovorih z nekaterimi odgovornimi tovariši, ki so pripravili delovno gradivo), da je avtorjem analize uspelo v prvem delu dokaj natančno opisati temeljne pomanjkljivosti političnega sistema, ki jih je treba odpraviti, pri čemer ima (ne)učinkovit politični sistem za glavno pomanjkljivost. Namesto poskusov, ki so klicali po temeljnih spremembah — tudi ustave, delegatskega in volilnega sistema in ustroja skupščin, kar bi nas lahko vrnilo za desetletja nazaj, je očitno prevladala težnja, ki vrača razpravo o političnem sistemu predvsem na njegove temelje.

In tu smo v precepu. Čudovita ustava določila o delavčevem družbenoekonomskem položaju, njegovih pravicah in vlogi ter odgovornosti pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi se kosajo s prakso. Preprosta resnica o tej praksi pa je taka, da država, ne pa združeno delo samo, ozki izvršilno politični organi in tehnobirokratske strukture v ozdih sami, v imenu delavcev in namesto njih, odločajo o najpomembnejših vprašanih družbene produkcije. O naložbah, o razporejanju dohodka, o prispevkih, o kratka o dobrih delu ustvarjenih nove vrednosti. Da ne zaidemo na spolzka tla o pristojnostih družbenopolitičnih skupnosti, zlasti republik, pokrajin in federacije, kjer je doslej v javni razpravi — vendar brez kritične analize političnega sistema — pogosto prevladoval umetno ustvarjen dvom o prevelikih pristojnostih republik in pokrajin in o krnjeni vlogi in premajhnih pristojnostih federacije, poenotimo na primeru občine, kjer ni mednarodnih problemov, kakšna je razlika med zapisanim sistemom odločanja in dejanskim (mimogrede: o občini in njenih pristojnostih se pravzaprav premalo pravi).

Položaj v občinah »obvladujejo« izvršni politični organi v skupščinah, povezani z ozkimi vodstvenimi sestavi v družbenopolitičnih organizacijah in v ozdih. Med njimi prihaja tudi do

razhajanj, preprirov, ki se lahko na višji ravni pokažejo tudi kot nacionalizem, pa čeprav je beseda o sporu birokracij. Kritična analiza političnega sistema dobesedno razgalja to prakso in etatični sistem upravljanja na vseh ravneh, obsoja avtarkijo, ki je zlasti katastrofalna na gospodarskem področju. V njej pa je leglo zla, politizacije interesov in njihovo zapiranje v ozke občinske in druge meje, ki so jih zgradili občinski, republiški in zvezni etatični strici, da bi si lahko ohranjali svoje zaščitarske privilegije in položaje ter predpisovali združenemu delu aspirine za njegovo ozdravitev in predvsem uveljavitev svojega družbenega položaja, pravic in dolžnosti, kajti močni antibiotiki, če tako imenujemo pravico delavcev, da sami odločajo o svoji usodi, bi te ugodnosti kaj hitro odpravili in avtarkijo razbili.

Etatizacija je še najbolj zajela sfero odločanja v samoupravnih interesnih skupnostih, ki so — sodeč po oceni v kritični analizi — v resnici podaljšana roka države (komitejev in sekretariatov), ki je doslej s »čudovitim« indeksiranjem rasti dohodka in osebnih dohodkov, birokratsko zastavljenim razvojem posameznih dejavnosti nekatere od teh pravila na boben. Ustavne rešitve o svobodni menjavi dela so v poplavi predpisov in birokratizacije sisov tako rekoč zgubile svojo veljavo. To se še najbolj kaže v tem, da delavci v družbenih dejavnostih ne iščejo mesta za reševanje svojega položaja v silih, temveč postavljajo zahteve o tem izvršnim svetom in ustreznim komitejem. Ti pa so kajpak veseli te svoje ponovne veljave, češ, saj je bilo jasno, da po novi poti, po poti svobodne menjave ne bo mogoče iti.

V kritični analizi političnega sistema je moč zaznati jasno težnjo avtorjev, da »omejijo« vlogo države, torej politične oblasti na vseh ravneh organiziranosti družbenopolitičnih skupnosti ter jo spravijo v ustavno določene okvire in meje. Pri tem brez iluzij poudarjajo, da se premalo uveljavlja ustavna predpostavka, da moramo v dialektični enotnosti dveh medsebojno povezanih komponent družbenopolitičnih skupnosti — samoupravne in »državne« — krepiti samoupravo, in to na vseh področjih sistema in v okviru družbenopolitičnih organizacij. Odmik od sedanje prevladujoče funkcije oblasti na škodo razvoja samoupravnih odnosov, torej samoupravnega urejanja in reševanja vprašanih dela, gospodarskega razvoja in življenja delovnih ljudi, njihovih interesov in potreb v združenem delu in v družbi kot celoti, pa kajpak ne bo lahak. Tudi zategadelj ne, ker bo treba zlasti delovanje subjektivnih dejavnikov spraviti iz sedaj pogosto zunajsistemskega načina v delegatski sistem tako, kot je zapisano v ustavi in Kardeljevih sme-

reh razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Torišče njihovega dela, njihovega idejnega vpliva in udejstvovanja morajo potemtakem najprej biti samoupravni organi in delegacije ter oblikovanje avtentičnih interesov delavskega razreda v njih. Ostra kritika na rovaš delovanja in odgovornosti družbenopolitičnih organizacij za uveljavljanje in razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja je brzkonica na mestu. Toda razčlemba vzrokov bi morala biti v vseh celicah družbenega življenja, še posebej pa v tozdih, ki se jim tudi po dosedanjih ocenah v kritični analizi vrača njihova izvirna ustavna pravica. In če je v zvezi komuni-

Kmetje marsikje na veliko opuščajo rejo bekonov, ker jim prinaša veliko izgubo

Koruza bo požrla
svinje

Pred kratkim se je podražilo meso, podražilo se je mleko in druga osnovna živila. Toda hkrati ko občani preklinjajo zavoljo novega povečanja življenjskih stroškov, tokrat zelo občutnega, živinorejci in mlekarji prisegajo, da po tako nizkih cenah mesa in mleka ne morejo več prodajati in napovedujejo zmanjševanje osnovnih čred. Ponekod, kot na primer v ptujski občini, se je to že zgodilo. Nekateri kmetje kooperanti kmetijske zadruge so prisiljeni ustaviti pitanje zlasti bekonov. Dva kmeta bosta (eden je to že storil) morala prodati precej zemlje, da bosta povrnila dolgove, ki sta jih naredila pri Kmetijski zadrugi Ptuj, ko sta zanjo pitala prašiče.

»Hudič je, če zadrugi spitaš nekaj sto bekonov, toda namesto da bi z rejo kaj zaslužil, ostaneš zadruzi še dolžan precej desetstotin dinarjev«, nam je dejal kooperant Milan Kranjc iz Gajevcev pri Ptuj, ki za zadrugo redi odojke, izgubo pa za zdaj pokriva s kmetijstvom.

Inž. Alojz Velenko, vodja kmetijske pospeševalne službe pri ptujski kmetijski zadrugi, pa nam je zaupal, da se »počuti prav ušivo, saj je pred štirimi, petimi leti sam svetoval kmetom, naj specializirajo svoje kmetije za rejo bekonov ali odojkov in naj najamlejo pri zadrugi posojilo za preusmeritev kmetij«. Zdaj so ti kmetje pravi, klasični zgubarji, kakršne poznamo iz industrije, saj dobe za kilogram žive teže okoli 80 dinarjev manj, kot jih »stane zreja«. Tako je kooperant Rudi Verdenik iz Zgornje Pristave v štirih letih kooperantskega odnosa z zadrugo prigrisnil 3 milijone din iz gube oziroma dolga pri zadrugi. Lep velih hlev za rejo bekonov je zdaj prazen, zadruga in Verdenik pa ne vesta, kako bosta uredila medsebojno razmerje. Trije milijoni niso mačji kašelj za nikogar, najmanj pa za kmeta. Tako se godi kooperantom, ki so prevzeli nase ves riziko reje.

Zadruga je imela tri vrste kooperantov pri vzreji prašičev. Eni

stov že stekla kritična presoja vloge in delovanja pred dobrim letom, potlej bi brzkonica kazalo, da se tudi v drugih družbenopolitičnih organizacijah in njihovih organih lotijo takšne razčlembе. Pri tem velja še posebej za sindikat ponoviti Kardeljevo misel, da se ne more do samoupravnega združenega dela obnašati kot zunanji faktor, ki zavzema samo politična stališča, ampak mora stalno spodbujati delavce, jih usmerjati, da kar najbolj aktivno sodelujejo v upravljanju celote združenega dela.

Kajpak bo treba počakati na zbir vseh separatov, ki obravnava posamezne segmente političnega sistema. V njem bo brzkonica zelo natančno razčlenjeno, kaj je treba spremeniti tudi v zakonodaji, ki se je doslej razkošno izživljala ob nebitnih vprašanjih procedure, faz in postopkov, sama vsebina pa je pogosto sodila v »pološčeno kočijo« samoupravne zakonodaje, kar je krnilo odgovornost za posamezne poteze in s sfomaliziranimi postopki odtegovalo delavce in njihove delegate od bi-

stva stvari. In nenazadnje: če so bili nekateri morda prepričani, da mora politični sistem delovati nemoteno kot urni mehanizem, so brzkonica sedaj spoznali, da je takšna natančnost objektivno nemogoča. Lahko pa se učinkovitost poveča, če družbenopolitične organizacije opravijo svoje delo tako kot morajo. In če bi do slej, zagotovo do odstopanj od ustavno zapisanega sistema — vsaj tolikšnih — ne bi prišlo.

Marjan Horvat

dobju nekajkrat presega rast cene prašičev.

»Pet let smo se trudili, da bi kmete prepričali in povečali zrejo bekonov, zdaj pa so nam cenovna razmerja podrla ves trud«, pravi inž. Velenko. »in iz uspešnih rejcev naredila izgubareje.«

Zaenkrat se nam sicer ni bati pomanjkanja mesa, saj osnovne črede ne koljejo samo v ptujski občini, ampak še marsikje drugje. Utegnemo pa pomanjkanje svinjskega mesa občutiti že proti koncu leta. Položaj za zdaj ni tako kritičen pri goveji živini, zelo pa menda pri mleku. Sozd Mercator bo jeseni, če se razmere do takrat ne bodo popravile, oddal v zakol 500 krav mlekaric ali okoli 12 odstotkov svoje črede. Mlekarji predlagajo, da naj bi se premije pri mleku (republiške in občinske) povečale za 100 odstotkov od začetka letošnjega leta, mlečne farme naj bi dobivale obratna sredstva pod bolj ugodnimi pogoji in mleko naj bi se obvezno podražilo. Ob višjih cenah naj bi uvedli še dodatne tarife za kakovost mleka — poleg vsebnosti maščobe še vsebnost beljakovin in čistoto mleka glede na bakterije.

»Zdaj«, pravi Franc Zalar, direktor tozd Posestva Ljubljanskih mlekar, »nismo stimulirani za pridelavo boljše mleka, saj je vseeno, ali ima mleko na primer 500 tisoč bakterij v mililitru, kot jih sme največ imeti v Švici, ali pa nekajkrat več.«

Zdaj delajo v tem tozdu sanacijski program (ob poletju je imela mlekarska proizvodnja 47 milijonov din izgube, od katere so jo uspeli z drugimi dejavnostmi pokriti le 7 milijonov). Če se pogoji za rejo krav mlekaric ne bodo izboljšali, bodo jeseni »odpisali« 200 krav od 950, kolikor jih imajo. Vzrok za izgubo pa so »vhodne virusne«, ki so se v zadnjih dveh letih podražile tudi do petkrat, mleko v enakem obdobju pa le za tri in polkrat.

Ni res torej, da živina zre koruzo, zgodilo se nam bo (je) obratno!

Boris Rugelj

7DN VS NDI KATI

Če ljudje niso pripravljeni...

sredi samih polj, samih kmetij — zelenjavo in sadje pa »uvažamo« iz Makedonije. Je to potrebno?»

Od sadja in zelenjave do turizma je en sam »korak«. Ptuj je staro mesto-muzej, polno turističnih zanimivosti, pa tudi zanimivih gostinskih in drugih objektov. Toda — turisti v glavnem potujejo skozi. Nima jo kje prestopiti, zlasti ne

Ne glede na načela zakona o združenem delu se danes postavlja vprašanje vsakomesečnega obračunavanja osebnih dohodkov na podlagi števila delovnih ur in doseženih rezultatov dela in gospodarjenja. V marsikateri dejavnosti uravnavajo sezonska in druga nihanja dohodka in osebnih dohodkov z mehanizmi, ki so vnaprej dogovorjeni; tako je v gradbeništvu, gozdarstvu in še kje. Menimo namreč, da ni sprejemljivo (tudi če enostavni račun to pokaže) zmanjšati osebni dohodek v juliju za 10 ali 20 odstotkov, če so v istem mesecu za 40 ali več odstotkov poskočile cene osnovnih živil, pa stanarine, elektrika, ogrevanje. Menimo, da to ni sprejemljivo zlasti v ozd, kjer so osebni dohodki na povprečju ali še nižje kot so osebni dohodki v vsej republiki in kjer komaj zagotavljajo socialno varnost delavcev in njihovih družin. Razmisliti velja o tem, da bi s plansko projekcijo dohodka predvideli tudi relativno stalno rast osebnih dohodkov in tako preprečili skokovito naraščanje in padanje osebnih dohodkov.

Velenje

Dogovorjeno je bilo, da bodo začeli z akcijo dodatnega zbiranja denarja za posodobitev Bolnišnice Celje, ko se bodo tudi v Zdravstvenem centru Celje opredelili do predlagane delitve dela na

Spregovorili so tudi o pri-
pravah na skupščinske volitve
prihodnje leto ter na kon-
gresa Zveze sindikatov Slo-
venije in Zveze sindikatov
Jugoslavije.

Zaradi naraščanja števila delovnih organizacij, ki poslujejo z izgubo, pa je bilo poudarjeno, da je treba zgolj formalne razprave o gospo-

darjenju preusmeriti v vsebinsko obravnavo rezultatov dela in gospodarjenja posameznih delovnih okolij. Zveza sindikatov bo zahtevala, da bodo razprave povsod resnično poglobljene in da bodo poročila zajela vsa vprašanja, ki so aktualna v posameznih temeljnih in delovnih organizacijah. V temeljnih ali delovnih organizacijah, ki izkazujejo izgubo, pa morajo ob izdelavi predsanacijskih oziroma sanacijskih programov oceniti tudi delo individualnih poslovnih organov in drugih najodgovornejših delavcev.

M. L.

Prejeli smo:

Družbeni standard v neki delovni organizaciji

Poleg vseh potrebnih in nepotrebnih služb v delovni skupnosti (odvisno od meseca) imamo tudi službo družbenega standarda. V službi smo zaenkrat zaposleni le trije (več nas verjetno glede na potrebe ne bo): referent za družbeni standard, socialni delavec, referent za zdravstveno in socialno varstvo in referent za kulturo in obveščanje. Pokrivamo torej dokaj široka in pe-

Nekoliko podrobneje se bom dotaknila družbenega standarda, ker delam na tem področju. V moje področje sodijo naslednja dela (delam že štiri leta, vendar opisa še nismo uspeli narediti):

Letos smo za stanovanjska posojila razdelili 20 milijonov din, poleg tega smo kupili eno stanovanje (cena za kv.m je bila 130 tisoč din). Za stanovanjska posojila se je prijavilo 193 delavcev, posojila je dobilo 72 delavcev. Najvišja vsota dodeljenega posojila je bila 350 tisoč din. Posojila delimo po pravilniku. Merila, ki smo jih

Istočasno pa smo ugotavljali, da nekateri delavci živijo še v hišah — starih kletah ali zidanih, ki se jim dobesedno podirajo na glavo. Okrog posojil je bilo in je še veliko problemov, kajti odločili smo se vrednost do sedaj dodeljenih posojil v DO valorizirati. Tako so nekateri z vrha prednostne liste odpadli pri delitvi, kajti pravilnik določa zeornjo mejo posojila, ki jo delavec lahko dobi v DO.

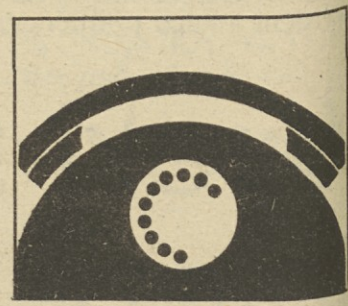
Prevoz na delo imamo dokaj dobro urejen. Sodelujem s prevozniki — avtobusnim podjetjem in drugimi delovnimi organizacijami v občini. Imamo po-

Gostilne zapirajo ob devetih, najkasneje desetih zvečer. Ptujске Toplice imajo izgubo. Bazen sameva. Akumulacijsko jezero je za jadralce in za druga plovila »odprto« samo ob sobotah in nedeljah. Turistični urad je bil od 1. julija zaprt. Turistični denar se torej na Ptuj na debelo »vaja«, ni pa niko-

»Če vržejo iz lokala — dobesedno vržejo — skupino, ki bi se bila rada poveselila dolgo v noč, že ob devetih, naslednji večer pa po intervenciji pri direktorju »šele« ob poldesetih, je menda slika o naših turističnih in gostinskih dometih jasna.« se drži za glavo Klemenčič. Daniel Koletnik pritruje. češ. tako je in ne kaže, da se bo kaj kmalu spremenilo na bolje.

Lignji iz »trde gume« v novi in zelo lepi restavraciji Ribič ob samem bregu Drave in kolone avtomobilov s tujimi registracijami, ki hitijo po cesti Maribor—Zagreb, večinoma mimo Ptuja, na svoj način dopolnjujejo sivo turistično-gostinsko podobo Ptuja izpod »čopiča« Franca Klemenčiča in Daniela Koletnika.

Boris Rugelj

KLÍČEMO

(061) 312-987

Na zvezi je Franc Šeruga predsednik republiškega odbora sindikata delavcev kemične in nekovinske industrije

— Letos ste kar krepko pomagali porivati voz naprej, če sodimo po gospodarskih rezultatih v kemični industriji.

»Ni vse tako, kot kaže na prvi pogled, zlasti če vidimo le nekateri ozdi z visokimi osebnimi dohodki. ROS je uspel s pobudami za povečanje zvezne in lokalne proizvodnje, zvoženje ozdov v plansko poslovno skupnost, na primer proizvajalec izolacijskih materialov, keramični plošč, nismo pa uspeli povezati steklarjev, kjer so zlasti v Hrastniku pred kar resnim gospodarskim problemom in z negotovo prihodnostjo. Plansko poslovne skupnosti pa so pripeljale do dogovorov o delitvi dela, o skupnem nastopanju na celotno ukinitev Novolesove tovarne Račjem selu.«

— Imate tudi nekaj sestavljeni
ozdov, v njih verjetno vse poteka
veliko bolj?

»Na žalost temu ni tako. Razen
sozda Kemija, ostale sestavljene or-
ganizacije še niso dovolj zaživele
premalo je tudi združevanja dela in
sredstev.«

— Pa vseeno sedaj v ozdih in družbenopolitičnih skupnostih pravljajo nove planske listine; ali so v njih elementi za bodoči hitrejši razvoj, za prestrukturiranje?

»Ocenjujemo, da so projekti novih programskih usmeritev dovolj dobri, ne vemo pa, če bodo omogočili prestrukturiranje kmetijske in kovinske industrije. Zlasti ne vemo, kako bomo v bodoče razvijali kemično industrijo na podlagi uvoženih surovin. Nič tudi ne vemo o dogovorih za povečevanje proizvodnje titanovega dioksida v celjski cini-karni.«

— Republiški odbor sindikat vodi tudi konkretne akcije na področju samoupravljanja. Zanimamo se, kaj ste se dogovorili s sindikatom in s katerimi kolegi iz Hrvaške?

»Govorili smo o dislociranih tozidih Steklarne Boris Kidrič iz Rogaške Slatine in sklenili, kaj bomo storili v matični delovni organizaciji, kaj pa oni v tozidih v Kardeljevem in v Vrgorcu za ureditev medsebojnih odnosov.«

— Kaj pa nagrajevanje? Ali je ka
zaškripalo pri sprejemanju panožni
samoupravnih sporazumov?

»Najprej naj povem, da tudi mi mislimo, da so večji problem osti nizkimi osebnimi dohodki kot tisti visokimi in smo zadovoljni, da razen dveh izjem takih organizacij nimamo. Panožni sporazum pa so sprejeli vse organizacije, razen Cerkarjeve. Karne Celje, ki je — ne da bi upostevala družbene usmeritve in stroškovne podlage — pristopila k sporazumu črne in barvne metalurgije. Srečujemo se tudi s težavami pri vgrajevanju določb panožnega sporazuma v samoupravne akte. Bil si pa tudi neuspešni referendum, na priporočilo v Swatty Maribor. Ocenjujemo, da danes le 40 odstotkov ozdov deli osebne dohodek skladno s panožnim sporazumom, vse ostale pa špekulirajo in se izgovarjajo na nezveznih dogovor, pa na nedorečen strokovne podlage (minulo delo) različno vrednotenje delovnih razmer in še kaj. Čaka nas torej še resno delo.«

E K

godbene delavske prevoze. Potrebe so sicer še večje, kajti ljudje imamo vedno manj časa, želimo, da nas avtobus pripelje

zamoja da nas avtobus pripravi do praga. Ugotovljati pa moram vzrok vsake zamude avtobusa, kajti pri nas se vrata ob šestih uri zaklenejo, zamuditi ne smeš. Če zamudiš, te spustijo »za ograjo« šele ob 7. uri; ene ure ne dobiš plačane, če zamudiš le dve minuti. Pozimi, ko so bile izredno nizke temperature, nam je sindikat milostno izprosil, da smo kljub temu, da smo zamudili, lahko šli na toplo v pisarno in delali. To pa še ni vse — če zamudiš trikrat, greš na disciplinsko. Red mora biti.

Ker si vedno težje privoščimo letovanje v hotelih, se je izredno povečalo zanimanje za letovanje v kamp prikolicah — imamo jih 11. Preko počitniške skupnosti v občini imamo zagotovljene še štiri prostore in to nam zaenkrat glede na potrebe zadostuje. Moje delo na tem področju je, da vodim postopek za dodelitev počitniških zmogljivosti (imamo pravilnik) in skrbim za vzdrževanje prikolic. Vsako leto se vključim v ekipo, ki postavi in popravi prikolice, kajti tako najlažje ugotovim, kaj smo uspeli v sezoni

uničiti in kaj je dotrajalo. Odnos do tega je mačehovski, sicer pa je meni dobro, ker »grem trikrat na morje.«

Letos delamo pri nas nove ocenitve. Ugotovili smo, da je za socialnega delavca in za ostala dva referenta višja šola preveč, zadosti je srednja. Komaj smo si izbrili (socialni delavci) možnost drugostopenjskega študija, zdaj bo nujno začeti z ustanavljanjem srednjih šol za socialne delavce, kajti takšne so potrebe v združenem delu — tem pa radi prisluhnemo.

Približno tako zgleda družbeni standard v moji in še marsikateri delovni organizaciji. Slabe volje sem, ker vem, kaj bi morala delati. Delavci na tem področju smo tako nepovezani. Lahko ali vsaj lažje je delati v kakšnem inštitutu, centrih, sisih, kjer si med približno sebi enakimi in kjer so cilji jasni ter skupni — vsi ostali pa več ali manj lebdimo. Lahko sicer odidem, toda, kaj bom rešila. Na moje mesto pride drugi, ki bo delal skladno s potrebami moje delovne organizacije.

Cvetka Sreš,
dipl. sociolog

PO SLEDEH DOGOVARJANJA

O razvoju SIS materialne proizvodnje

Namesto državnega, samoupravno urejanje odnosov

Slovenska skupščina je na julijskih zasedanjih zborov obravnavala nekatera vprašanja uveljavljanja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v samoupravnih interesnih skupnostih materialne proizvodnje in na podlagi ugotovitev sprejela stališča in sklepe za nadaljnje delovanje na tem področju.

Samoupravne interesne skupnosti materialne proizvodnje so ustanovljene za tiste gospodarske dejavnosti, ki so — kot pravi ustava — nena- domestljiv pogoj za delo in življenje delavcev, delovnih ljudi in občanov in kjer tržne zakonitosti niso edina podlaga za usklajevanje dela in potrebe ter za vrednotenje delovnih prispevkov. Delavci v teh dejavnostih pridobivajo dohodek po načelih svobodne menjave dela. Te dejavnosti so energetika, železniški, luški promet in PTT promet, letališka dejavnost, cestno, vodno in stanovanjsko gospodarstvo, komunalne de- javnosti in gozdarstvo. Te dejavnosti najpogostejše poimenujemo kot gospodarska infrastruktura. Vanje pa uvrščamo tudi varstvo zraka, var- stvo pred požari in obrambo pred točo. Skupna značilnost za samou- pravne interesne skupnosti na teh področjih je, da so — razen za letali- ško dejavnost, ustanovljene na pod- lagi zakonov, ki dokaj podrobno urejajo tako družbenoekonomske odnose v njih in tudi njihovo organi- ziranost.

Samoupravno interesno organi- ziranje pomeni, da se izvajalci in upo- rabniki samostojno sporazumevajo in dogovarjajo o zadovoljevanju njihovih potreb in usklajevanju in- teresov glede delovanja in razvoja ter njihovega skupnega načrtovanja razvoja, načina opravljanja teh de- javnosti in uveljavljanju posebnega družbenega interesa. Urejanje družbenoekonomskih odnosov v teh dejavnostih torej prehaja z države na samoupravno organizirane izva- jalce in uporabnike.

V praksi pa ni tako. Namesto da bi država s svojimi ukrepi samo izje- moma posegala v urejanje odnosov v gospodarski infrastrukturi, pa je danes še vedno prevladujoče dr- žavno urejanje ključnih pogojev go- spodarjenja in poslovanja, kot je administrativno določanje cen, od- ločanje o naložbah zunaj SIS mate- rialne proizvodnje. Tako je njihova pristojnost samo formalno potrje- vanje že določenega. Ukrepi ekon- omske politike pa tudi niso motivi- rali delavcev v organizacijah zdru- ženega dela, izvajalcev in uporab- nikov za samoupravno urejanje odno- sov v tekoči in razširjeni reprodukc- ji.

Pomanjkljivosti v sisih

Pomanjkljivosti pa so tudi v samih SIS materialne proizvodnje. V njih ni bilo dovolj pripravljenosti in ak- tivnosti, da bi v njihovem okviru sprejeli in določili standarde in nor- mative za izdelke in storitve, merila za oblikovanje cen, pogoje in merila za vračanje združenih sredstev sku- paj z nadomestilom za njihovo upo- rabo, prednosti in ugodnosti zdru- ževalcev sredstev ter druge oblike in načine vračanja združenih sredstev v okviru sodelovanja izvajalcev in uporabnikov.

Tudi načrtovanje v SIS materialne proizvodnje ni najučinkovitejše. To nam dokazuje podatek, da bodo srednjeročni plani v povprečju le polovično realizirani; če bi jih hoteli izpeljati v celoti, bi za to potrebovali skoraj vso akumulacijo slovenskega gospodarstva. Ti rezultati so pred- sem posledica neupoštevanja dejanskih možnosti gospodarstva, neus- klajenosti potreb in možnosti v po- samezni samoupravni interesni skupnosti. Še zlasti pa neusklajenosti planov med SIS materialne proi- zvodnje.

Ovire pa so tudi v samoupravnem interesnem organiziranju. Ocenjeno je, da je organiziranost SIS mate-

rialne proizvodnje preveč toga, da vedno ne ustreza razvitosti območja ali dejavnosti, interesom in potre- bam uporabnikov, specifičnim območja ali dejavnosti. V praksi smo vse premalo upoštevali zakonske možnosti, da se samoupravne in- teresne skupnosti lahko organizi- rajo za več občin, da se lahko so- rodne ali povezane dejavnosti, n.pr. cestna in komunalna, lahko pove- žeta v eno SIS in podobno. Mreža SIS je oblikovana vse preveč po mo- delu, ki ustreza razvitim in gospo- darsko močnim območjem.

Do cen na podlagi ekonomskih zakonitosti s sporazumi

Seveda je osrednjega pomena planiranje, ki mora tako v posamez- nih OZD, dejavnostih in družbeno- političnih skupnostih temeljiti na realnih materialnih možnostih in

skim interesom za razvoj posamez- nih dejavnosti gospodarske infra- strukture. Sredstva za posamezne naložbene programe naj se vplaču- jejo na odpoklic — skladno z dejan- skimi začetki gradnje in njenim ter- minskim planom. Pri tem je treba zagotoviti tudi stalen nadzor upo- rabnikov nad namensko porabo sredstev.

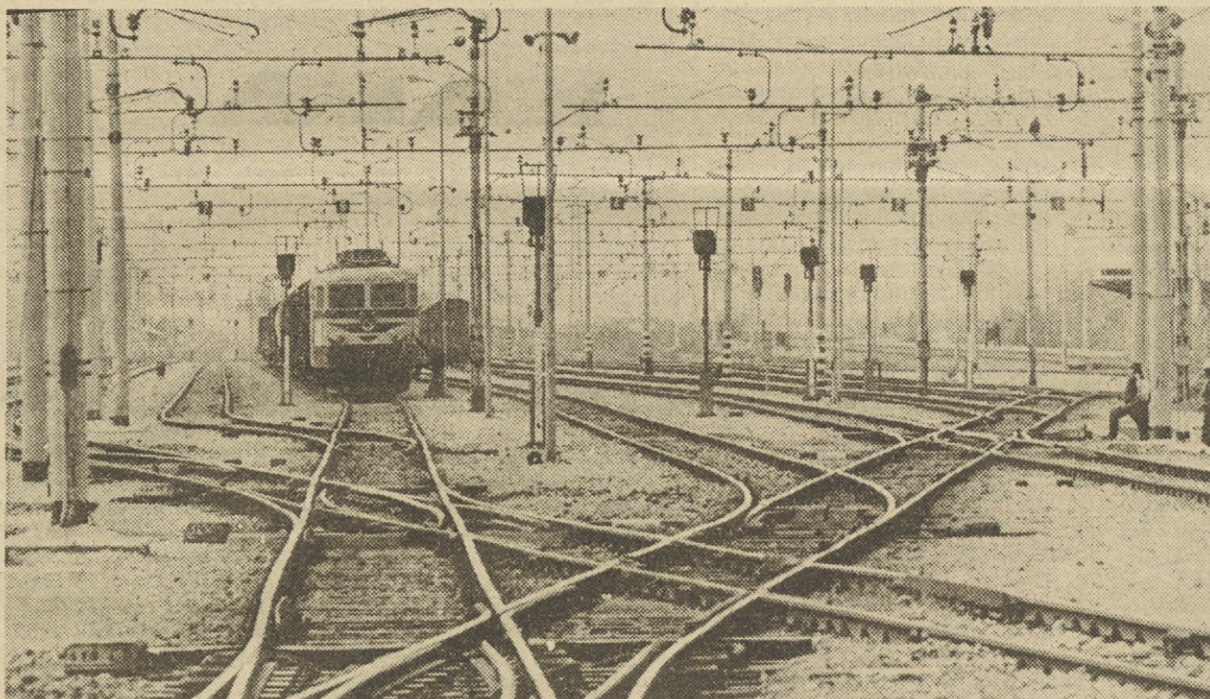
Združena sredstva se naj vračajo v dogovorjenem obsegu in v okviru dogovorjene kakovosti in stalnosti dobav izdelkov in storitev, pri čemer imajo združevalci sredstev prednosti in še druge posebne pogoje dobav pred uporabniki, ki sredstev za raz- voj ne združujejo. V sedanjih raz- merah namreč ni realno pričakova- ti, da bi se združena sredstva vračala v denarju, ker bi bilo treba zato ustrezno povečati cene.

Obvezno združevanje sredstev za razširjeno reprodukcijo naj se z za- koni predpiše le izjemoma, če sa-

nejši razčlenitvi meril za organizira- nje TOZD in njihovo združevanje v delovne in sestavljene organizacije združenega dela (energetika, ko- munalna, cestno gospodarstvo), v de- javnostih, kjer pa niso sklenjeni, pa začeti postopek za njihovo skleni- tev.

Izredno pomemben za uresničev- anje odnosov svobodne menjave v teh dejavnostih je večji vpliv upo- rabnikov oziroma enakopravnost uporabnikov in izvajalcev pri pri- pravljanju in sprejemanju odločitev v SIS materialne proizvodnje, hkrati pa tudi njihov nadzor nad uresničev- anjem sprejetih odločitev. Zato je potrebno delegate ustrezno stro- kovno usposobiti za opravljanje nji- hove funkcije, zagotoviti njihovo sodelovanje preko skupnih organov pri oblikovanju predlogov za odloči- tve in jim zagotoviti strokovno pomoč ustreznih strokovnih organi- zacij.

Cilji usmeritev za nadaljnje do- grajevanje odnosov svobodne men- jave dela in samoupravnega intere- snega organiziranja v dejavnostih

dolgoročnih interesih združenega dela. Predvsem pa morajo biti plan- ske naloge in obveznosti najprej us- klajene v samih SIS in med njimi. Ze v samih postopkih planiranja v SIS materialne proizvodnje je treba za- gotoviti, da bodo obveznosti za de- lovanje in razvoj gospodarske infra- strukture postale vsebina temeljev planov TOZD. Družbeni plani občin in republike naj ne vsebujejo konkretnih investicijskih progra- mov, če predhodno niso bili uskla-jeni v SIS in med njimi.

V delovanju in razvoju dejavnosti gospodarske infrastrukture je treba v največji možni meri uveljaviti načela pridobivanja dohodka na pod- lagi ekonomskih in tržnih zakonito- sti.

Cene izdelkov in storitev naj izva- jalci in uporabniki oblikujejo v svo- bodni menjavi dela. Zagotavljati morajo najmanj enostavno repro- dukcijo, postopoma pa je treba vanje vgraditi tudi del sredstev za razširjeno reprodukcijo — vsaj tudi del za nujno tehnično in tehnološko posodabljanje posameznih dejavno- sti. Seveda pa morajo biti podlaga za oblikovanje cen skupno dogovor-jeni in sprejeti standardi in norma- tivi materialnih stroškov, amortiza- cije, potrebnega dela, obratnih sred- stev in podobno.

Sredstva za razširjeno reproduk- cijo naj se praviloma zbirajo na pod- lagi interesnega združevanja sred- stev uporabnikov, torej ne vsi za vse, ampak v skladu s svojim ekonom-

moupravno sporazumevanje ne uspe in če bi zaradi tega bilo oro- ženo uresničevanje temeljnih ciljev družbenega razvoja, ki jih določa družbeni plan SR Slovenije.

Glede samoupravnega intere- snega organiziranja v dejavnostih gospodarske infrastrukture naj v vseh okoljih in SIS steče akcija za bolj smotno in prožnejše interesno organiziranje (organiziranje ene SIS za več občin ali ene SIS za več so- rodnih in med seboj povezanih de- javnosti). Podlaga za to akcijo je veljavna zakonodaja.

Tudi pri samoupravnem intere- snem organiziranju je treba bolj — tudi s spremembami v zakonodaji — uveljaviti prostovoljno članstvo v SIS materialne proizvodnje; torej v skladu z ekonomskimi interesi upo- rabnikov za delovanje in razvoj po- samezne dejavnosti gospodarske in- frastrukture. Z zakoni naj se pred- piše obvezno članstvo v SIS le za tiste gospodarske dejavnosti, ki so posebnega družbenega pomena in ne morejo delovati in se razvijati brez širšega solidarnostnega zdru- ževanja sredstev.

Ne kampanja, temveč resno delo

Prav tako je treba preveriti ustreznost samoupravnega organi- ziranja izvajalskih organizacij zdru- ženega dela zlasti z vidika njihovega smotnejšega in ekonomsko učin- kovitejšega delovanja. Hkrati je treba proučiti ustreznost že sklenje- nih družbenih dogovorov o podrob-

gospodarske infrastrukture so jasni in nedvoumni:

— preseči še vedno prevladujoče državno urejanje in ga v celoti na- domestiti s samoupravnim odloča- njem delavcev organizacij združe- nega dela, izvajalcev in uporabnikov o temeljnih pogojih delovanja in ra- zvoja na teh področjih;

— uveljaviti ekonomske zakoni- tosti v poslovanju in razvoju teh de- javnosti, kar bo prispevalo k učin- kovitejšemu gospodarjenju in večji odgovornosti delavcev v izvajalskih organizacijah združenega dela za poslovanje in razvoj, hkrati pa pri- spevalo k racionalnejši in ekonom- sko smotni porabi izdelkov in stori- tev teh dejavnosti pri uporabnikih;

— zgraditi takšno samoupravno interesno organiziranost, ki bo bolj smotna in učinkovita kot je seda- nja, hkrati pa bo odražala neposred- nost in celovitost interesov delavcev, delovnih ljudi in občanov; to pa bo prispevalo k popolnejši uveljavitvi delegatskega sistema in delegatskih odnosov v SIS materialne proizvo- dne.

Vsi ti cilji se ne bodo uresničevali sami po sebi brez aktivnega sodelo- vanja vseh subjektov — tako delav- cev v temeljnih organizacijah zdru- ženega dela kot tudi organiziranih subjektivnih sil, zlasti sindikatov in socialistične zveze. Osrednje mesto za uresničevanje teh ciljev so sa- moupravne interesne skupnosti ma- terialne proizvodnje in zbori zdru- ženega dela družbenopolitičnih skupnosti.

Gregor Miklič

Ali je socialistična družba res družba dela

Doklej iz rok v usta

Znano je, da je Marx označeval socialistično družbo kot družbo dela. Tudi naša ustava povel- juje delo, toda v praksi je, žal, drugače: namesto avtoritete dela je vse vseč avtoritete birokratske, tehnokratske in podobne moči.

Preziranje dela kot temelja ekonomskih odnosov se izraža v velikih razlikah v povprečnih osebnih dohodkih posameznih dejavnosti. Na Zahodu ure- jajo tarifno politiko dohodkov sindikati, na Vzhodu država, pri nas pa takšne politike tako rekoč ni. Sleherna dejavnost se znajde v skladu s svojimi možnostmi, ki so zelo različne. V posa- mezni delitvi za približno enako delo dosegamo bi- stveno različne osebne dohodke. Če dodamo k temu velikanske razlike pri možnostih za izločanje za stanovanjsko graditev in skupno porabo v okviru delovnih kolektivov, potem je jasno, zakaj je to eden izmed najpomembnejših dejavnikov 'eko- nomske diferenciacije, ki ni povezana z delom in njegovimi rezultati.

Dejstvo, da različni rent, ki niso rezultat dela, ne evidentiramo posebej, še bolj ruši enakopraven položaj delovnih ljudi pri oblikovanju osebnih do- hodkov, skupne porabe in sredstev za stanovanjsko graditev.

Osnovno pravilo tržnega gospodarstva je, da je obrestna mera vsaj malce večja od stopnje in- flacije, pri nas je pa že vrsto let položaj obrnjen. Tako so tisti, ki varčujejo, kaznovani, dolžniki pa — nagrajeni. To je povzročilo številne hude nega- tivne posledice. Velikanska sredstva državljanov so bila vložena v najrazličnejše mrtve kapitale, razbo- hotila se je trgovina z devizami, razširila se je luk- suzna poraba itn., ker se ni splačalo varčevati v di- narjih. Kreditiranje državljanov z družbenimi sred- stvi je postalo pomembna oblika pretakanja druž- bene lastnine v zasebne žepke.

Vsaka država, ki vodi pametno ekonomsko poli- tiko, si prizadeva določiti kar najbolj stvarno raz- merje domače denarne enote do tujega denarja. Pri nas smo leta ohranjali nerealno razmerje di- narja do dolarja in drugih valut, kar je povzročilo velikansko gospodarsko škodo. Naše gospodarstvo se je usmerilo v množični uvoz surovin iz tujine, ki predstavljajo zdaj 80 odstotkov vsega uvoza, domači viri surovin in energije pa so zapostavljeni. Na pod- lagi nerealne valutne paritete smo sprejeli številne napačne odločitve v zvezi s sestavo našega gospo- darstva, v zvezi z graditvijo številnih proizvodnih zmogljivosti.

V sestavi naložb je normalno, da se del vlaga v osnovna sredstva, del v obratna sredstva, to sora- zmerje pa določa vrsta dejavnikov. Pri nas o tem leta sploh nismo govorili; skoraj ni bilo naložb v obratna sredstva in zato danes naši ozdi tako rekoč nimajo lastnih obratnih sredstev, marveč izkoriš- čajo v ta namen kredite. V okoliščinah, ko je bila realna obrestna mera negativna, je bilo to s stališča ozdov smotno, ko pa se obrestna mera občutno poveča, da bi postala pozitivna — postane problem pomanjkanja lastnih obratnih sredstev strašansko velik.

Kljub temu, da ostaja vsako leto v naši državi neobdelan poldrug milijon hektarjev rodovitne zemlje, veljajo za kmete še naprej v glavnem zem- ljiski maksimumi iz leta 1953; ni jim dovoljeno, da bi zaposlovali tujo delovno silo, veljajo tudi neka- tere omejitve pri uporabi kmetijske tehnike. Hkrati veliko kmetijskih pridelkov uvažamo, namesto da bi jih izvažali — če bi imeli drugačno kmetijsko po- litiko.

Sektaški odnos do vaškega poljedelstva nas je zelo drago stal: mladi rodovi so množično odhajali iz vasi in pritiskali na nekmetijske dejavnosti iz mesta. Vas je ostarela, zemlje ne obdelujejo ali jo slabo obdelujejo, stanovanjske in druge hiše prazne razpadajo, kmetijski pridelki se občutno draže.

Spričo množične brezposelnosti delovne sile tudi drobnemu zasebnemu sektorju zunaj kmetijstva ne dovoljujemo povečanja novega zaposlovanja celo tam, kjer so možnosti in potrebe za to.

Številni zdravniki in stomatologi leta iščejo delo in ga ne najdejo. Toda ne dovoljujemo jim, da bi odprli zasebne ordinacije, in to kljub temu, da ob- stajajo zanje stvarne družbene potrebe. Tudi tu ni nikakršne ekonomske logike. Gre za trdoglav dogmatizem, zgrešeno mnenje, da je drobnji za- sebni sektor sovražnik socializma. Kitajska in Mad- žarska sta se znebili te dogme, mi pa nikakor ne. Nič čudnega torej, da ima glede ekonomske razvitosti naša država na seznamu evropskih držav danes sko- raj enako mesto, kot ga je imela leta 1938.

V našem gospodarstvu in družbi bo torej treba veliko spremeniti, če želimo izplaviti iz krize, zna- nju pa priznavati večjo veljavo kot doslej. Nujni so resni in temeljni posegi, da bi znanost tudi pri nas postala pomembna proizvajalna sila in najmoč- nejše gibalno našega tehnološkega, gospodarskega, družbenega, izobraževalnega in kulturnega razvo- ja.

Vinko Blatnik

PO SLEDEH DOGOVARJANJA

Ob rob letošnjim vse pogostejšim prekinitvam dela

Štrajki dokazujejo
nerazvito
samoupravljanje
in slabo delo sindikata

Število prekinitev dela se je letos po podatkih in nekaterih ocenah kar podvojilo, povečala sta se tudi število sodelujočih in čas njihovega trajanja, saj so nekatere trajale tudi po več delovnih dni. Kaže, da je največ teh neprijetnih dogodkov v tistih mesecih (marec, april, julij), ko smo imeli največje podražitve. To bi lahko pomenilo, da konfliktna situacija povzroča tudi splošna gospodarska gibanja (zlasti inflacija in naraščanje življenjskih stroškov). Zelo zgovorni so tudi povsem novi primeri prekinitev dela v upravi (sodišče v Slovenskih Konjicah), pa v zdravstvu, šolstvu.

Vse bolj sprejemamo ocene, da so prekinitve dela v konkretnem tozdu objektivna nujnost, da so spontano reagiranje delavcev tam, kjer je zamrlo politično delo, kjer delavci niso bili obveščeni, kjer so vodilni in družbenopolitične organizacije bolj gluhi za težave delavcev.

Relativno visoka uspešnost prekinitev dela, s katero delavci dosežejo po hitrem postopku nekaj, kar sicer ne bi mogli po redni poti, skriva (zlasti če postane vse bolj običajna praksa), hudo nevarnost; da postane metoda pritiska splošno sprejet način urejanja medsebojnih odnosov, namesto da bi to urejali s samoupravnim sporazumevanjem in dogovarjanjem. To pa zanesljivo vodi k negaciji samoupravljanja in ustvarja prostor tudi za delovanje socializmu tujih ali celo nasprotnih sil. Ne mislimo le na večne nergače, ki so pogosto tudi slabi delavci, trajno pa ne morejo povleči za sabo zavednih in dobrih delavcev, temveč na organizirane idejne nasprotnike, ki vidijo v konfliktnih situacijah pravo priložnost za delovanje proti samoupravljanju. Kakorkoli namreč lahko opravičujemo delavce, ki so brez možnosti, da svoje interese uveljavijo po redni politični in samoupravni poti, ne moremo sprejemati ustavitve dela, štrajkov, političnih pritiskov itd. za redno samoupravno metodo. Dejstvo je namreč, da v konfliktni situaciji ne dobi veljave le resnični interes delavcev za osebne dohodeke v objektivnem gospodarskem položaju ozda in širše družbe, temveč tudi razmišljanje, da mora družba nekaj dati ne glede na delo, rezultate dela in dohodek, ki ga ustvarjamo. Tako pa bomo omogočili uveljavitev metode pritiska, ki nima nič skupnega z odnosi samoupravljanja, ki jih moramo naprej razvijati.

Tudi če razumemo delavce v Luki Koper, ki so prekinili delo, še bolj razumemo delavce v tej razvijajoči se Luki, ki želijo po dogodku, za katerega so nekateri izgubili spomin, med seboj razčistiti odgovornost. Želijo namreč izločiti iz svojih vrst tiste, ki so se borili le za svojo osebno korist, nič pa jim ni mar za obstoj in napredek te uspešne OZD, ki je bila s štrajkom ogrožena. Pa še nekaj je značilno za domala vse prekinitve dela; mnoge se dogajajo na plačilni dan oziroma »petnajstega v mesecu«. Spontane reakcije delavcev so praviloma torej vezane na višino osebnega dohodka v kuverti, na knjižici ali tekočem računu. Vodstva ozdov marsikaj delajo čudeže, da sploh zberejo denar za izplačilo osebnih dohodkov, zelo malo ali pa nič pa ne naredijo, da bi delavce obvestili, zakaj bo julija osebni dohodek manjši kot je bil junija. Večkrat stvar »zakuhajo« računalniki ali se zmotijo v službah, ki obračunavajo osebne dohodke. Možno je torej z gotovostjo računati, kaj se nam lahko zgodi 15. avgusta, septembra, oktobra. Moramo se torej pogovoriti in ukrepati, da do prekinitev dela in štrajkov ne bi več tako pogosto prihajalo. Marsikaj morajo postoriti poslovodna vodstva in strokovne službe, veliko pa lahko naredita tudi sindikat in zveza komunistov. »Presenečenje« za sindikaliste namreč ni nikakršno opravičilo za nepoznavanje razpoloženja med delavci, za nevedenje o resničnem gmojnem položaju delavcev, za forumsko delo izvršnega odbora in tudi občinskega sindikalnega sveta. Ze od nekaj velja statutarno geslo »sindikat smo mi delavci«; primeri prekinitev dela pa skoraj brez izjeme dokazujejo, da to ni tako in da izvršni odbor predstavlja le tiste posameznike, ki so vanj bolj ali manj slučajno izvoljeni. Resda pa je nekaj primerov, kjer izvršni odbori osnovnih sindikalnih organizacij pravočasno zaznavajo probleme in se potem uveljavljajo kot temeljni nosilci pri reševanju konfliktnih situacij. Bolj pa vseeno drži, da so prekinitve dela dokaz neustreznega političnega dela sindikata in zveze komunistov in nerazvitega oziroma delavcem odtujenega samoupravljanja. Ukrepi ljudske obrambe in družbene samozaščite kot način reševanja posledic bi lahko postali vprašljiva novost zlasti tam, kjer v ozdu ni realnih možnosti za ugoditev zahtevam delavcem po višjih osebnih dohodkih in kjer tudi širša družba ne more konkretno pomagati.

Prekinitev dela bo zanesljivo manj tudi takrat, ko se bodo izboljšale splošne družbene razmere, ko ne bo tolikšne inflacije, ki skoraj sproti izničuje rezultate dela in gospodarjenja in ki otežkoča tudi vodenje načrtne politike delitve in povečevanja osebnih dohodkov, ko osebni dohodek ne bo več bolj odvisen od tega, kje delaš, kot od tega, kaj, koliko in kako delaš.

Proti prekinitvam dela se moramo boriti z drugačnim delom, s političnim delom med delavci, z odgovornostjo za vodenje in poslovanje OZD. Bitka pa seveda ni možna, če bomo tudi sami zapadli v kritizirstvo, v slikanje brezizhodnega gospodarskega položaja, v zmanjševanje pomena političnega dela. Pri tem pa moramo najprej razmisлити sami v sebi, potem pa se pogovoriti s svojimi sodelavci, podrejenimi in nadrejenimi, pa z vsemi bližnjimi v družini, če je treba tudi v gostilni. Res moraliziramo, vendar brez tega več ne gre, tudi zato, ker danes prepogosto le jadikujemo in kritiziramo in tudi sami sejemo kali nezadovoljstva ter tako ustvarjamo pogoje za nastanek konfliktnih situacij v posameznih okoljih. Izboljšanje splošnih družbenih razmer namreč ni možno brez rezultatov v slehernem tozdu, v slehernem samoupravnem okolju; prav tu pa je osnovno torišče delovanja sindikata kot najširše delavske organizacije, katere naloga je tudi organizirano skrbeti za uresničevanje konkretnih in dolgoročnih interesov delavcev. In tu ne more biti politične mlačnosti, tu ne moremo le čakati, da se bo nekaj zgodilo, da nas nekaj preseneti, potem pa bo problem že nekdo rešil.

Franček Kavčič

Štrajk v koprski Luki nima primerjave v zgodovini štrajkov pri nas

Zahtevamo 2 milijona več!

Nekaj je na dlani: takšnemu štrajku, kot je pred dnevi izbruhnil v koprski Luki, bi v zgodovini štrajkov povojne socialistične Jugoslavije težko našli ustrezen primerjavo. Delavci so prekinili delo v petek, 12. julija, ko so prejeli osebne dohodke za mesec junij, in ga niso hoteli nadaljevati vse do ponedeljka, 15. julija. Nič niso zalegla vsa pregovarjanja poslovodnih in političnih delavcev v Luki, delo je stalo cele tri dni in povzročena je bila dokajšnja gmojna škoda. O njeni višini bi sicer za zdaj še težko napisali kaj bolj določenega, resnici na ljubo pa moramo povedati, da so nekateri med našim obiskom v Kopru omenjali številko 15 milijonov dinarjev.

Štrajk v Luki (natančneje: v tozdu Generalni tovari) pa je zanimiv še po celi vrsti drugih posebnosti. Tako na primer delavci niso pristali na nobena pogajanja ali pregovarjanja. Tebi nič meni nič so zahtevali 2 milijona (stara) dinarjev več v plačilnih kuvertah in »mirna Bosna«.

Posebno poglavje v tem, za naše razmere neljubem dogodku, pa je reakcija uprave, če se temu lahko tako reče. Ko so bili namreč izčrpani vsi »samoupravni poskusi reševanja nastale zagate, uprava v tozdu Generalni tovari ni pomišljala uvesti neke vrste obsednega stanja (sami so to imenovali izredne razmere), kar ji je omogočilo, da se je pričujočemu izrazu delavskega nezadovoljstva postavila po robu šele z ukrepi komiteja za SLO in DS. In še nekaj, s čemer se doslej vsaj legitimno ni mogel »pohvaliti« še noben štrajk v Jugoslaviji: delavski svet tozda Generalni tovari je sprejel suspenz 23 delavcev, od katerih jih je dobilo osem nepreklicno odpoved (prekinitev delovnega razmerja), ostim pa so delovno razmerje prekinili posejčno za dobo enega leta; slednje pomeni, da bodo zleteli na cesto, če bodo v prihodnjem letu dni spet poskušali izražati

govorne v Luki in v občinskih družbenopolitičnih dejavniki zelo presenetili. Najbrž si tudi v snu niso mogli misliti, da bi bilo kaj takega ta čas v Luki sploh mogoče. Takšno prepričanje je temeljilo na več ali manj splošnem mnenju, da imajo v Luki razmeroma dobre osebne dohodke. In če bi pogledali na spisek tistih, ki niso hoteli sprejeti osebnih dohodkov, bi lahko ugotovili.

Subjektivni dejavniki
niso odigrali svoje
vloge

Če se naprej brskamo za vzroke, ki so povzročili ta neljubi dogodek, potem se moramo vsekar opreti na mnenje Rudija Dujca, predsednika kolektivnega poslovodnega organa v Luki, ki nam je — neglede na to,

Drugačni časi za naše štrajke?

Dr. Josip Zupanov je pred časom dejal, da s štrajki delavci pri nas v glavnem dosežajo tisto, zaradi česar so se spuntali. Če imajo kakšne posebne zahteve, jih običajno tudi uresničijo. Ob stavkah se zelo hitro najdejo sredstva za povečanje osebnih dohodkov; ne pa po zapleteni uradni poti. Vse se zelo hitro konča. Lahko bi celo rekli, da naši štrajki presenečajo s svojo učinkovitostjo. Človek bi pričakoval ravno nasprotno, saj jih ne vodi sindikat, torej za njimi ne stoji organizirana sila, nikakršen denar. Za štrajkom rudarjev v Veliki Britaniji je bilo kakih 5 milijonov funtov, ki jih ima ta sindikat v tujih bankah. Pri nas ni ničesar: niti organizacije niti denarne podpore delavcev. Vprašanje je torej, kako bi delavci držali, toda naša uprava popusti veliko prej kot uprava na Zahodu.

Tako Josip Zupanov, ki je imel mogoče prav ravno do štrajka v koprski Luki. Glede na to, da uprava v Luki ni pristala na zahteve delavcev po višjih osebnih dohodkih, da je bila pripravljena najeti celo delavce iz Pule in da je drastično kaznovala pobudnike štrajka, bi težko rekli, da ta njegova teza še drži. Ali torej lahko rečemo, da se tudi za štrajke v Jugoslaviji obetajo drugačni časi?

da sicer ne moremo govoriti o ne vem kako dobrih osebnih dohodkih, toda tudi ne o slabih. Tako na primer ni hotelo pospraviti v žep osebnih dohodkov 10 delavcev, ki so prejeli od 60 do 70 tisoč dinarjev, 28 od 50 do 60 tisoč, 21 od 40 do 50 tisoč in štirje, ki so prejeli manj od 40 tisočakov. Povprečje osebnih dohodkov za mesec junij pa je bilo v tozdu Generalni tovari 52.808 dinarjev. Ob tem moramo še vedeti, da so junija v tem tozdu izpolnili plan manj kot 80-odstotno in da so jim za ta mesec obračunali bistveno manj ur kot sicer.

Bržda je poleg drugih dejavnikov prav zaradi tega tudi predsedstvo občinskega sveta ZSS v Kopru obsodilo ravnanje delavcev, ki so prekinili delo, ne da bi poskušali svoje nezadovoljstvo izraziti po samoupravni poti. Vedenje skupine delavcev, ki odklanjajo samoupraven in demokracičen dialog za odpravo nesporazumov, ubirajo izsiljevalske metode, ne upoštevajo niti sindikata niti ZK, vodstva in drugih subjektivnih sil, ne more doživeti podpore v občinskem svetu ZSS Koper. »je rečeno v stališčih občinskega sindikata.

Predsedstvu občinskega sindikalnega sveta in občinskega komiteja ZKS Koper sta podprli vse ukrepe subjektivnih sil v Luki Koper kot tudi njenega vodstva in hkrati obsodili pritisk na večje osebne dohodke, ki ne upoštevajo rezultatov dela in samoupravnih aktov o delitvi. Pristojni organi v Luki so od obeh predsedstev dobili tudi vso podporo pri njihovem disciplinskem ukrepanju v primerih nesamoupravnega in razbijaškega vedenja posameznikov, ki krnijo ugled večine delavcev Luke.

da kajpak obsoja nedavni nesamoupravni izbruh delavcev — dejal, da pa po svoje tudi razume delavce. »Mi moramo nekaj storiti, da zajezimo to našo inflacijo,« je menil Dujc. »V takšni inflaciji se nam ruši še tako dobro zastavljen sistem delitve. Pritisk na življenjske stroške je tolikšen, da megli delovne učinke in da delavce sili k zahtevi po večjih osebnih dohodkih ne glede na dosežene delovne rezultate.«

Tako Rudi Dujc, ki nam je poleg tega tudi zaupal, da so se v Luki odločili bolj vrednotiti kvalificirano delo, na katerem sloni prihodnost Luke. V nedavnem štrajku delavcev v tozdu Generalni tovari vidi podobno reakcijo, kot jo je bilo denimo moč opaziti pred 15 leti med ameriškimi luškimi delavci, ki so na veliko štrajkali tudi zaradi tega, ker so čutili, da se bo moralo fizično delo v lukah umakniti pred vedno večjim prodrom sodobnejših tehnoloških postopkov pretovarjanja.

Res pa je seveda tudi še nekaj drugega. Na dlani je, da sindikat in drugi subjektivni dejavniki v Luki niso odigrali svoje vloge. Mogoče je največji dokaz za resničnost te trditve iskati prav v besedah Jureta Šusterja, direktorja tozda Generalni tovari, ki je hkrati predsednik občinskega partijskega komiteja in ki nam je na vprašanje, kako se kot direktor in kot predsednik občinske partije počuti ob tem štrajku, takole odgovoril: »Neprijetno. Predvsem zato, ker kot partiji nismo več tisto, kar smo bili včasih. Tudi ne vidim nobenega poroka, da bo kmalu kaj drugače, če ne bomo spremenili metod našega delovanja. Zdaj v glavnem sestankujemo, stvari pa gredo svojo pot. Mislim, da je naš edini izhod v akciji, v živi prisotnosti

pri reševanju vsakdanjih zagat. In če ne bo tako, bomo še naprej izgubljali na naši avantgardnosti. Upam si reči, da je v tem primeru čez nekaj let ljudje ne bodo več priznali.

Še nekaj vam bom priznal. V nastalem položaju sem skušal zagotoviti nemoten delovni proces tako, da bi komuniste prepričal, da bi šli delat v soboto. Toda to niso več tisti pravi komunisti, ampak ljudje, ki ti načelno prikimavajo, v žepu pa držijo figo, če jim morda le ne bi kapnilo milijona več plače. Prav zato tudi nisem uspel.«

Tako Šuster. Brez vsakršnih zlih namenov pa menimo, da je to splošno partijski problem, kajti kot je problem vsakega samoupravnega okolja in osnovne partijske organizacije posebej. In Šusterjevo mnenje morda velja, zgublja pa vrednost, ker očitno pozablja v svojem okolju in običajni na konkretno politično akcijo, predvsem pa diferenciacijo, po kateri njegove besede kar kličejo!

Več koristi kot
škode

Povejmo, da poteka zdaj znotraj Luke in še zlasti tozda Generalni tovari diferenciacija. Večina delavcev namreč zahteva, da se delo loči od nedela. Torej bi lahko rekli, da lahko kljub neugodnemu štrajku, ki je imel močan odmev v širši in daljnji okolici, le ne moremo govoriti o

V precepu

Zdi se, da je zdaj po štrajku v Luki še v najtežjem položaju prav služba pravne pomoči pri občinskem sindikalnem svetu v Kopru. Služba je namreč po eni strani dolžna nuditi pravno pomoč delavcem, ki so bili pobudniki štrajka in ki so jih zaradi tega postavili na cesto, po drugi pa v Luki pričakujejo, da bo v nastalem sporu stala na strani izvršnega odbora OOS tozda Generalni tovari.

njegovih negativnih posledicah, kar jih mogoče še najpomembnejše. Kljub vsem slabostim poskuša zdaj vodstvo skupaj s subjektivnim dejavnikom izkoristiti diferenciacijo v prid zamišljenim spremembam, ki naj bi tako zagotovile hitrejši razvoj Luke in tudi večje osebne dohodeke delavcev. Zgodilo se bo menda prvič, odkar obstaja koprski Luka, da bodo oblikovali samoupravne delovne skupine po delovni prizadevnosti. Skupaj naj bi delali tisti, ki delajo tudi še potem, ko presežejo normo, in skupaj tisti, ki jim je dovolj zgolj dosežena norma.

Torej lahko na koncu mirne duše zatrdimo, da je Luka kljub škodi, ki jo je povzročil štrajk in kljub delno izgubljenemu ugledu (zlasti pri ladjarjih na Vzhodu), s tem dogodkom le dobila več kot pa izgubila. Bržda ne bo preveč, če rečemo, da v zatohlem ozračju včasih tudi preprič prav pride. Resda tudi ta lahko malce škodi, toda koristi, ki pride s svežim zrakom, je vseeno večja.

Ivo Kuljaj

KAKO GOSPODARIMO

V Meblu niso za zniževanje cen, za razprodaje in za prodajo na kredit, ampak za boljše delo in gospodarjenje

Pravi aduti so višja kakovost, nižji stroški, večji izvoz

Iz težav, v katerih so se znašli mnogi proizvajalci potrošnih dobrin trajne vrednosti, se pravi pohištva, izdelkov kovinsko predelovalne in elektroindustrije, deloma pa tudi tekstilna in obutvena, vodijo po mnenju posameznih delovnih organizacij različne poti. Nekateri, na primer, prisegajo na zmanjševanje obsega proizvodnje posameznih izdelkov do te mere, da bi proizvodnja ne bila večja od povpraševanja. Se pravi, delali bi le toliko, kolikor bi bilo kupcev, ki bi blago po zdajšnji (ali bodoči) ceni lahko kupili. Drugi se zatekajo k raznim ukrepom, da bi privabili kupce in razprodali zaloge: k drastičnim znižanjem cen, k razprodajam pred normalnimi sezonskimi razprodajami; k prodaji na ugoden kredit iz lastnih virov kreditnih sredstev; k prodaji po »starih« cenah do določenega roka itd. V novogoriškem Meblu pa imajo povsem drugačen recept, kako obdržati kupce doma in kako povečati prodajo na tuje.

»Rešitev — vsaj za pohištveno industrijo — ni ne v zmanjševanju obsega proizvodnje, ne v zniževanju cen. Ne moremo si privoščiti niti ugodnejših prodajnih pogojev, ker nimamo na voljo lastnih sredstev za to.« pravi Stanko Debeljak, generalni direktor Mebla. »Edina prava pot iz težav, v katerih smo se znašli ob sedanjih gospodarskih razmerah je: obdržati visok obseg proizvodnje povečevati izvoz, pri tem pa odločno povečati skrb za kakovost izdelkov in zmanjševati, kolikor se le da, stroške proizvodnje.«

Stari način reševanja težav — prenašanje bremena višjih cen surovin po reprodukcijski verigi navzgor do finalista in od tu do kupca — v sedanjih razmerah, ob upadanju kupne moči prebivalstva in zmanjševanju obsega stanovanjske in druge gradnje ni več mogoč. Trg preprosto višjih cen ne prenese več in jih ne prizna. V Meblu to trdo resnico temeljito občutijo. Ob polletju bodo pohištveni tozdi »napaberkovali« za okroglih 200 milijonov dinarjev izgub, največ tisti, ki so najbolj izvozno usmerjeni. Zunanji trg namreč jugoslovanskih stroškov proizvodnje ne priznava... V izgubi pa bo tudi proizvodnja ivernih plošč, stroški proizvodnje bodo za 250 milijonov din presegli prodajno ceno. Kaj zdaj?

»Do zdaj smo lahko stroške prenašali od iverk na finaliste, ti pa seveda na kupce. Toda pred kratkim so nas naši finalisti opozorili, da poviševanje cen pohišt-

Stanko Debeljak: »Vseskozi smo si prizadevali za tržne cene. Zdaj jih imamo, toda trg jih ne prenese več.«

ta ne pride več v poštev.« je dejal Aldo Vuga, direktor tozda Trženje v Meblu. »Akcijska gibanja cen zdaj teče v nasprotni smeri. Moramo reči, da so nas doslej razumeli nekateri dobavitelji, ko smo jim razložili, da jim ne moremo več priznavati višjih cen. Prvi so nam ustregli gozdarji, pa proizvajalci lakov, pozvali pa smo (vsi proizvajalci iveric) tudi proizvajalce lepil ter okovja (finalisti). Najtežje bo glede lepil za iverke; naš delavski svet je sklenil, da višje cene ne prizna niti za ceno ustavljanja proizvodnje. Proizvajalci lepila ga po stari ceni ne dajo več in ker imamo zalogo lepil za enotedensko proizvodnjo (pogovarjali smo se 19. julija, op.p.), ne vemo, kako se bo tole končalo.«

V Meblu, zlasti v tozdu Iverka, so se odločno lotili tudi zmanjševanja stroškov in dosegli lepe uspehe. Seveda pa za uspeh takšne akcije en sam ni dovolj, tako kot pri cenah morajo v takšno akcijo iti tudi dobavitelji surovin. In enako velja za kakovost izdelkov: če tu ne bo sodelovala cela reprodukcijska veriga, potem se lahko po prepričanju Stanka Debeljaka pohištvena industrija pod nosom obriše za uspeh na domačem trgu, zlasti pa na tujem.

»Pravzaprav sploh ni druge poti,« trdi Stanko Debeljak.

»Tuji trg nas drži dobesedno za vrat, ker pa je zaradi domačih razmer vse pomembnejši, moramo igrati po njegovih notah. Zakaj so tisti tozdi, ki pohištvo pretežno izvažajo, v največjih finančnih težavah? Ker zunanje cene ne pokrivajo njihovih proizvodnih stroškov, cene pa so relativno nizke zato, ker jugoslovansko pohištvo nasploh ne dosega na svetovnem trgu visoke cene. Cene ne sežejo preko srednjega cenovnega razreda zato, ker naše pohištvo ni tako kakovostno, kakor je od naših tujih konkurentov. Tako se krog zaključuje, da pa je ta obroč še tesnejši, skrbi naša domača inflacija. Rešitev je zato samo ena: zmanjšati moramo stroške na enoto proizvoda. Da bi to dosegli, moramo povečati proizvodnjo. Ker je zanjo domač trg premajhen, moramo povečevati izvoz, ki ga pa lahko povečujemo samo, če bomo izdelovali bolj kakovostne in relativno cenejše izdelke. Vse drugo — prodaja na kredit, razprodaje po znižanih cenah, zmanjševanje proizvodnje, zapiranje na domač trg — da lahko samo kratkoročne in delne uspehe, dolgoročno pa pomeni za pohištveno industrijo rojevanje nepremostljivih težav. Ta recept pa mora sprejeti sleherni tozdi v reprodukcijski verigi. Kajti — kot pravijo modri ljudje — za uspeh so potrebni vsi, za neuspeh je dovolj en sam.«

Stabilizacija je huda preizkušnja

Delo nima prave cene

O vsesplošni družbeni krizi, ki jo doživljamo zadnjih nekaj let, veliko govorimo, kljub temu pa se še vedno nismo dokopali do enotnega, za vse veljavnega odgovora na vprašanje, kaj jo je povzročilo in zakaj smo vanjo sploh zabredli. Razlike pri iskanju in razlagi vzrokov krize so se pokazale tudi pri delu Kraigherjeve komisije, razvidna so iz dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Vse to seveda močno otežkoča njegovo uresničevanje.

Zakaj torej živimo v krizi? Najprej moramo vedeti, da so v naši državi med republikami in pokrajinami velikanske razlike glede stopnje materialne in kulturne razvitosti, sestave in značilnosti gospodarstva in še v čem. Nekateri so se znašli povsem dobro, drugim pa to ni uspelo.

Kot je znano smo se sredi leta 1965 z namenom, da gospodarski in družbeni razvoj uvrstimo na temeljih samoupravljanja, odločili za gospodarsko in družbeno reformo. Ta veliki preobrat je pripeljal do močnih političnih trenj, katerih posledica so bili tudi študentski nemiri leta 1968. Tedaj smo klonili pred zahtevami z »leve« in praktično odstopili od reforme. Zaostretev političnih razmer v letu 1971 je terjala reformo političnega sistema, ki se je končala s sprejetjem nove ustave leta 1974. Nato smo začeli obnavljati gospodarski sistem, vendar se odtlej razloček med proglašanim in normiranim po eni strani in resničnim življenjem po drugi samo poglablja. Številne gospodarske probleme smo začeli »urejati« z emisijo denarja in z vse večjim zadolževanjem v tujini, to je s povečevanjem inflacije, kar je nujno moralo pripeljati do globoke krize.

Naša (do)sedanja in prihodnja zasnova gospodarskega in družbenega življenja se opira na štiri bistvena načela: družbeno lastnino, samoupravljanje, enakopravnost narodov in narodnosti oziroma republik in pokrajin ter na neuvrščenost. Noben resen poznavalec in dobronameren kritik naših razmer ne more dvomiti v našo privrženost tem načelom, saj so pogoj, da obstaja Jugoslavija. Zato pa je veliko vprašanje, kako ta nesporna načela uresničujemo v praksi.

Tako smo družbeno lastnino (napačno) opredelili kot ne-lastnino, kot nekaj, kar je last vsakogar in nikogar. Družbena proizvodna sredstva zato nimajo nobene uporabne cene, njihova amortizacija je daleč pod stvarnimi stroški sredstev za delo — kar je pripeljalo do številnih gospodarskih napak, do preziranja osnovne logike gospodarskega življenja.

Proizvajalna sredstva uporabljamo kot svoja in varujemo kot tuja. V obeh primerih ni odgovornosti za napake v gospodarskem življenju pri uporabi teh sredstev. Družbeno lastnino so tako lahko mnogi napadli na široki fronti, na drobno in na veliko, posamič in skupinsko, neposredno in posredno.

Kaj pa razvoj samoupravljanja?

Pri tem smo izhajali z zgrešenega izhodišča in prakse, da smo vsi za vse pristojni, da vsi vse vemo, da se vsi na vse razumemo, da imamo vsi za vse čas in voljo, vse to pa je pripeljalo do formalizacije samoupravljanja in njegovega kompromitiranja.

Prišlo je do vse manjšega upoštevanja dela kot edinega temelja družbenega življenja in slehernega napredka. Vse oblike neproizvodne porabe so se povečevale brez vzročno-posledične povezanosti z rezultati proizvodnje — na račun amortizacije, akumulacije, financiranja na račun emisije in zadolževanja v tujini.

Preziranje dela kot edine podlage družbenega življenja in napredka se je nato izrazilo v skoraj popolni socializaciji najrazličnejših napak in izgub, ki so postajale vse večje. S tem smo ustvarjali dvojno ekonomsko škodo: tisti, ki s tjo delajo, ne čutijo nobenih posledic, nič ne vpliva nanje, da ne bodo delali še novih napak in izgub, ker jim vse to pokriva drugi; tistim pa, ki dobro delajo, smo tako ali drugače stalno odvezemali dohodek in z njim pokrivali tuje napake in izgube — ker je nanje slabo delovalo in zato nimajo interesa, da bi še naprej dobro delali, kaj šele čedalje bolje. Tako celotno gospodarstvo in družba drvita v brezno krize. Namesto da bi samoupravljanje vse bolj postajalo družbena praksa, se spienjanje v se soupravno ideologijo, hkrati pa se nenehno krepi etatizem državnega urejanja in administriranja. Vse bolj se srečujemo z birokratskimi omejitvami in jalovim administriranjem.

Uresničevanje programa dolgoročne ekonomske stabilizacije je zato povsem konkretno merilo za oceno delovanja posameznikov, skupin, organizacij, ustanov in organov, družbenopolitičnih organizacij in društev, znotraj vseh teh pa še zlasti komunistov. Pri tem ne gre le za priložnost, da se člani zveze komunistov v svojem delovnem, življenjskem in interesnem okolju začnejo uveljavljati hkrati kot delavci, strokovnjaki, raziskovalci ali funkcionarji in kot aktivni, ustvarjalni in iniciativni komunisti, marveč predvsem za uresničevanje ustavne vloge zveze komunistov v političnem sistemu socialistične samoupravne demokracije in za potrjevanje zveze komunistov kot avantgarde delavskega razreda v sedanjem času in v razmerah.

Vinko Blatnik

Zaprte črpalke in turizem

Smo dežela, ki naj bi se zavedala svojih turističnih adutov. Takšen je tudi namen propagandne kampanje v številnih sredstvih javnega obveščanja. Ta opozarjajo na pomanjkljivosti naše ponudbe, kaj, kje in kako bi jo lahko izboljšali. Podobno na televiziji oddaja »turistični narelj« oziroma »bodeča neža«.

Ze zdavnaj je minil čas, ko smo lahko turiste privabljali zgolj z neokrnjenimi lepotami narave, brez vsakršne dodatne ponudbe, a se tega še vse premalo zavedamo. Navajam primer, ki sem ga občutil na lastni koži. Z družino sem se odpravil v prelepi bohinjski kot, da se naučimo vade in sonca. Lagodno sem se prepustil razgibanosti vseh do Bohinja in tega užitka nisem hotel prekinjati z vmesnim postankom na črpalnici. Kajti že v Ljubljani sem si dejal ob odhodu — čeprav je bilo le pol rezervoarja bencina — bomo že potem, nazaj grede. In glej ga zlomka; za prvo tablo je bila zaprta črpalnica. Vseeno krog zastavi-

ce. Pa ne tiste, ki jih samoumevno pričakuješ na dan borcu. Pridemo do druge table v Bohinjski Bistrici. Table ja, črpalke ne. Pravzaprav zaprta, moj tank pa že na trideset rezerve. Malo naprej smo (seveda) običajni. Šel sem k bližnjemu kmetu po cev, na dvignjen kazalec pa mi ni hotel ustaviti noben avto z domačo registracijo. Šele prvemu Nizozemcu, ki je pripeljal mimo, sem se moral zazdeli dovolj obupan, da je ustavil avto in mi odstopil tri litre do Bleda. Med nama je stekla priljudna konverzacija, ko sva si dajala opraviti okoli rezervoarja. Povabil sem ga, naj me drugo leto obišče v Ljubljani, on pa mene, naj ga v Rotterdamu. In kar brez skrbi, da bi kje običajno brez bencina, če se bom na pot podal z avtom, mi je že zagotovil, preden se je odpeljal.

Tudi to je... Slovenija, moja dežela. Povrhu še najlepši, turistično najbolj razvit gorenjski pre-

Igor Žužek

Tekst in foto:
Boris Rugelj

5. DEL

TONE
SVETINA

LOV ZA ZAKLADOM V BLEJSKEM JEZERU

Dobro jim plačamo. Če mi ne bi bili tako nori na kult trofej, bi tu vladni ljudje lovili zastoj, kot so že, predno so prišli do zaključka, da se da z lovom zaslužiti mnogo deviz, poleg tega se na lovu naši raznežijo in vlagajo precejšnje kapitale v njihovo industrijo.

»Še ena zanimivost,« je poudaril Günter. »V tej državi imajo nekaj velikih nacionalnih parkov in tudi na splošno narava ni prizadeta, to mi ugaja. Pa pogledajte Nemčijo. Smo absolutni prvaki v postavljanju koncentracijskih taborišč med vojno. Čeprav smo dobri lovci, imamo parkov za zaščito narave najmanj in največ denarja v Evropi.«

Vmila sta se z vtisom, da mislita precej podobno, čeprav sta bila povsem drugačna. Kdo je kaj v resnici, si še nista razodela.

V prvih septembrskih dneh sta se Wolf in Kniecke odpeljala na jelenji lov na Belje. Tam se je v jelenjem roku zbrala elita nemških lovcev, tistih, ki so iskali svoj prestiž in se ktili s kapitalnimi trofejami svetovnega pomena. Seveda je v tem času tudi vladna elita prihajala na odstrel jelenov po strogo določenih hierarhičnih lestvici. Ze samo beseda loviti jele-
lene v Belju je imela svoj čar, ceno in težo v lovskih krogih. Interesentov za odstrel kapitalcev je bilo veliko, jelenov zaželenih kakovosti pa malo. Nastanila sta se v lovski hiši v Tikvešu poleg dvorca, da bi si lo-

višče najprej ogledala. Videti gozdove, močvare, reke, ob katerih je živelo pet tisoč glav jelenjadi in nekaj tisoč divjih svinj, pa na sto tisoč vodnih ptic v jezerih in vsakovrstnih rib v rekah, je pomenilo doživetje Afriko v Evropi.

Gospod Hornet in Heidi sta bila s svojim spremstvom najavljena za naslednji dan, prav tako Günter Wulf in Erika in še nekaj drugih pomembnih gostov, ki jim ni bilo treba vprašati, koliko stane tak lov.

Noč je bila polna jelenjih krikov, povsod jeleni, v gozdovih okoli hiše, na robu polj stoglave črede, v premikanju, prasci v begu, duh po zemlji, po vodi, po živalih, vznemirljivo ozračje, na nebu jate ptic v preletu, povsod dogajanje in življenje.

Wolfa ni zanimal samo lov, zanimali so ga tudi lovci, ki s svojim ponašanjem in vedenjem dajejo svetovno znamko temu lovišču. Naslednji dan se je pripeljal gospod Hornet s svojim spremstvom v dveh mercedesih zelene barve. Njegovo osebo letalo je pristalo na letališču v Beogradu, tam pa sta že čakala šoferja, ki sta avtomobile pripeljala iz Nemčije. Hornet je lovil povsod po svetu, kjerkoli pa je hodil, je zahteval sprejem po utirjenem ceremonialu. Pred lovsko hišo so se zbrali poklicni lovci, ki so bili navadno gozdarski inženirji ali tehniki, kočijaži in pomožni osebje. Skoraj po vojaško so se postrojili v dve vrsti. Stali so v

novih zlikanih uniformah, vzorno obriti, s smehljajem vdanosti in veselja na obrazih. Pred njimi je stal poveljujoči, visokorasli Tičak, ki je iz Beograda vodil reprezentančno lovišče. Ko je Hornet izstopil iz avtomobila, se je v spremstvu Heidi napotil k zbranim. Tičak se je rokoval z njim, mu zaželel dobrodošlico, dober pogled in »Weidmansheil«, kot so se pozdravljali Nemci, potem mu je po vrsti predstavil vse osebje, ki bo sodelovalo na lovu. Velike postave, ostrega obraza in lagodnih gibov, podobnih hoji velikih mačk, je visoki gost obšel zbrane in se z vsemi rokoval. Njegov prihod in odhod so pozdravljali z melodijo lovskih rogov, ki je izzvenela v trepetajočem listju starih dreves, ki so obraščala jaso z gozdarskim in lovskim naseljem.

Hornet se je nastanil v lovskem dvorcu, v katerem je, kadar je bil na lovu v teh loviščih, prebival tudi predsednik države. Dvorec je dihal fevdalno in aristokratsko razpoloženje. V sprejemni sobi je visela velika slika Diane in še več slik iz lovskih prizorov iz konca srednjega veka. Pohištvo, preproge, lestenci, vse je bilo v stilu srednjega veka in predstavnikov vladajočega razreda, ki bi se že na zemlji radi dotikali robov nebes.

»Ne pravijo zaman, da je jelenji lov grofovski,« je dejal Kniecke Wolfu, ki pri lovu ni maral nobenih posebnih pozornosti in ne lagodnosti, iskal

je samo preprosto divjino in po možnosti neokrnjeno naravo, povsem nasprotno vrednote, ki jih je iskal in tudi brez ugovora visoko plačal Hornet.

Naslednje jutro jih je prevzel mlad inženir gozdarstva Danilo, ki je edini imel doktorat iz lovstva, ter se je z lovom ukvarjal tudi kot znanstvenik. Odpeljali so se v lovsko hišo na obali reke. Ko so se vozili po nasipu, so na obeh straneh videvali črede jelenov, ki so se z nočne paše vračali v gozd. Voda je bila v tem letnem času nizka; kljub temu so bile stare, od poplavi in neviht razjedene vrbe do kolena v vodi. Poplavljeni zemljišče se je vlekle vse do obale reke, ki je rjave barve, potuhnjena in skoraj brezžujno tekla skozi gozdnato pokrajino, nad katero se je vzpenjal lok razjarjenega neba in so po njej drsele velike vodne ptice.

Doktor Danilo jima je v angleškem jeziku povedal nekaj podatkov o lovišču, ki se je raztezalo na območju stotisoč hektarov v Bački, Baranji, na meji Slavonije med rekama Savo in Donavo pritisnejo k madžarski meji. Kot v sanjah so se vozili skozi visoke hrastove gozdove z bujnim podrastom in šikaro. Mimo močvirij, jezerc in kanalov, ki so iz rek segali globoko kot čudne zajede v pokrajino, pravi vodni labirint z napajališči in hranilišči za divjad. Nenavadna divjina je bila zorno kultivirana. Tu so bile ceste, steze, preže na gozdnih

presekih, vsakovrstna hranilišča, povsod sledovi človekove roke in prisotnost razumskega reda.

»Predvidevamo, da vsakemu lovcu po možnosti uresničimo željo že v treh dneh. Po vojni je padlo v tem lovišču dvestopetdeset jelenov z zlato medaljo in nekajkrat toliko srebrnih, da o bronastih ne govorimo. Če streljate dobro in tudi hodita primerno, sta brez skrbi, da bosta oba odšla z lepim spominom.«

Wolfov strast za podatki, kje se nahaja, je mladi inženir Danilo potešil spotoma na vožnji k lovski hiši.

»Lovišče je na prostoru od madžarske meje na severu, za Somborom, razprostira se ob levi in desni obali Donave, vse do izliva Drave v Donavo, kjer gospodarimo z gozdovi, kmetijstvom in lovom. Po bitki na Mohaču 1526 sta Baranja in velik del Ogrske padla pod turško oblast. Vse do leta 1687, ko so bili Turki izgnani. Za vojne zasluge v boju proti Turkom je cesar Leopold prvi poklonil pokrajino Eugenu Savojskemu. Po njegovi smrti ga je nasledila kraljica Elizabeta, za njo Marija Terezija. Kraljevska komora je 1775 dala imetje v zakup Armincem, potem je imetje kupila za milijon dvesto tisoč forintov Marija Kristina. Po njeni smrti 1798 ga je prevzel vojvoda Albert, 1822 ga je podedoval mladi, vojvoda Karlo Ludvik, poslednji lastnik pa je bil nadvojvoda Friderich, ki je bil lastnik Belja do prve svetovne vojne. Po prvi svetovni vojni so vsa kronska imetja Habsburžanov pripadla Jugoslaviji. Med drugo svetovno vojno so Madžari strahovito opustošili to imetje in iztrebili jelene tako, da smo leta 1945 morali začeti znova. Danes lovišče Jeleni gospodari z ribištvom, gozdovi in lovom, poljedelstvo pa se je osamosvojilo.

V preteklosti je bilo jelenov malo. Kronike pravijo, da so volkovi držali jelene v mejah dvesto do tristo grl. Pred stotimi leti so letno ubili po šestdeset volkov. Kar niso divjadi uničili volkovi in lovski tatovi, so jih uničile katastrofalne poplave. Šele ko so v zadnjem času zgradili nasipe in kultivirali zemljišča, je jelenji stalež porastel nesluteno v številu in kakovosti.

V lovski hiši na nasipu sta našla Günterja Wolfa z Erikom in njegovim osebnim lovcem. Veselo so se pozdravili zadovoljni z dobro družbo, saj je Wolf znal po potrebi zabavati kogarkoli.

Doktor Danilo jima je predstavil lovca, ki ju bo vodil, predvsem Wolfa, ki si je želel ustreliti kapitalca z zlato medaljo.

Slavonski kmet, čokat, močan, z zvitiimi očmi, živ in simpatičen, s tremi psički jazbečarji ob nogah, se je zakrohotal, sprožil svojo lopatasto roko v pozdrav in rekel:

»Gospoda, pravijo, da hodita dobro in si želite divjino, zato bosta lovila v Dunavskem ritu, težko prehodnem močvirnem svetu, ki ima najmočnejše jelene.«

Obrnil se je k Wolfu:

»Vi, ki hodite nekoliko težje, pa boste šli z menoj v gozdove pod nasipom. Tam imam za vas pripravljenega jelena eksemplarja, ne bo ga pa lahko dobiti. Kuhala pa vam bo žena mla-dega lovca.«

Bilo je sredi septembra in jelenji ruk je bil na višku. Kniecke je že naslednji dan proti večeru s preže ustrelil jelena štirinajsteraka s srebrno medaljo, okoli dvesto točk. Kar žal mu je bilo, da se je lov tako naglo nehal, zato sta z lovcem šla čakati svinje, rad bi ubil tudi starega vepra.

Nadaljevanje prihodnjič

ODMEVI, MNENJA, STALIŠČA...

Ne sedemkrat, temveč nešteto krat preklete frite

Clane »Sedemkrat preklete frite« iz 27. št. DE nas je spodbudil, da še mi, ki stanujemo v neposredni bližini tega obrata Tovarne emajlirane posode v Celju, opozorimo na nemogoče razmere, v katerih živimo.

Kakor delavci zaposleni v obratu »Frit«, tako tudi mi že leta pričakujemo, da bodo »začasne« razmere proizvodnje emajla uredila. Vendar iz proizvodnje 3500 ton frit so čez čas prešli na štiri, pet in končno 8200 ton. To zadnje povečanje v lanskem letu je zelo poslabšalo že tako neprimerno življenjsko okolje in povzročilo nevzdržne

življenjske razmere. Iz obrata »Frit« prihaja zelo močan hrup, ki je prisoten podnevi in ponoči. Ta hrup je slišati tudi v stanovaljskih objektih ob zaprtih oknih in vratih, pa tudi ponoči nam onemogoča normalen počitek. Poleg hrupa je tu še velik problem izpušnih plinov iz dimnikov, ki jih imamo po večkrat na dan okoli stanovaljskih objektov, kot da nas je ovila gosta megla.

O teh poslabšanih nevzdržnih razmerah smo že pred letom dni pisмено obvestili: EMO, KS Gaberje, Občinski komite za urejanje prostorov in varstvo okolja, Občinsko sanitarno inšpekcijo in ZC Celje.

Izmerili so hrup (IVD Maribor), meritve pa so pokazale močne prekoračitve dovoljenega tako podnevi kot ponoči. Od izvedbe meritev lani pa do sedaj se je hrup še povečal.

Poleg tega je bila izdelana tudi »Ocena zdravstvene ogroženosti prebivalcev« (ZC TOZD Center socialna medicina in higiena Celje), ki okolje, kjer stanujemo, popolnoma razvrstila kot bivalno okolje in predlaga čimprejšnjo preselitev. Iz te ocene je razvidno, da imajo vse osebe, ki so jim izmerili pljučno funkcijo, to zmanjšano na spodnjo mejo normale, v enem primeru pa še bolj občutno. Pri treh prebivalcih je količina svinca v krvi že tolikšna, da lahko povzroči inhibicijo delovanja nekaterih encimov v eritrocitih (inhibicija ALAD). Koncentracije flaura v telesu niso ugotavljali. Emisijske vred-

nosti flaura po izjavah predstavnikov EMA ni potrebno nadzorovati, ker so znane na podlagi vhodnih surovin — v primeru, da se izvedejo meritve emisijskih koncentracij ob stanovaljskih objektih, bodo višje, kot je to dovoljeno.

Ne želimo ponavljati niti potencirati problematike, vendar smo prepričani, da tudi neprizadeti bralci poznajo odgovore na vprašanja:

— Kako bi živel ob stalnem dnevnem in nočnem hrupu?

— Kako bi šel zjutraj v službo, ko bi se ponoči zbuval zaradi stalnega hrupa?

— S kakšnim veseljem bi vrtičkal, ko bi gledal povrtine, požgane od flaura?

— Kako bi sprejeli dejstvo, da imate v telesu prekomerno količino svinca in bistveno zmanjšano zmogljivost pljuč?

— Kako bi prepričal 2 in 3 leta stara otroka, da se ne moreta igrati na travniku pred hišo v vsakodnevni navalih izpušnih plinov (ki vsebujejo fluor, svinec ter razne ostale prašne delce)?

Rešitve našega problema pa ni. Smatramo, da bi bilo pri reševanju problema zaposlenih v tem obratu treba razmišljati tudi o reševanju našega problema. Med nami in obratom »Frit« je žična ograja, vendar zato ne bi smela veljati dvojna merila, posebej še, če upoštevamo, da smo stanovalci izpostavljeni takšnemu stanju od 16 do 24 ur na dan.

Stanovalci Bežigradske
ceste 8, 15, 17

V zbirki FLASH je izšla knjiga Mitje Meršola

SEDMA SILA

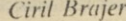
Sedma sila ni zgodovina, ni sociologija razvoja ti-ska... Prej je morda potopis, potovanje v preteklost, ki se pogosto ravna po naključjih, ki ga usmerja živa radovednost, in ki se izteče, ko radovednost usahne. Če pa radovednost ne usahne tudi bralcu, potem je to samo dokaz, da je bral nekaj, kar sicer ni časniki, pa se ga povsod držijo njegove sledi.

Sedma sila je prijetno branje, ki bo marsikomu razkrilo predvsem svetle strani novinarske usode.

Knjiga je že v prodaji v vseh knjigarnah po Sloveniji, naročila pa sprejema Delavska enotnost, Celovška 43, Ljubljana.

Kdo ne mara carinikov?

Vse to postane se bolj občutljivo vprašanje, če poslušas poved o pogostih poskusih pri nakupovanju. V precej visokih z

Kuli

Ivo Kul

S podatki o tem, za koliko bi porasli v povprečju nominalni osebni dohodki aktivnih vojaških oseb v letošnjem letu, razpolagamo, zato vam tudi o virnega odstotka povečanja pokojnin vojaških upokojencev tem letu ne moremo sporočiti.

ULTRIP

ŠPORT, ODDIH IN REKREACIJA

V Piranu razmišljajo, da bi odpovedali gostoljubje počitniškim domovom delovnih kolektivov

Mesto le za domačine in petičneže?

Nove lokacije onkraj hriba seveda niso izhod

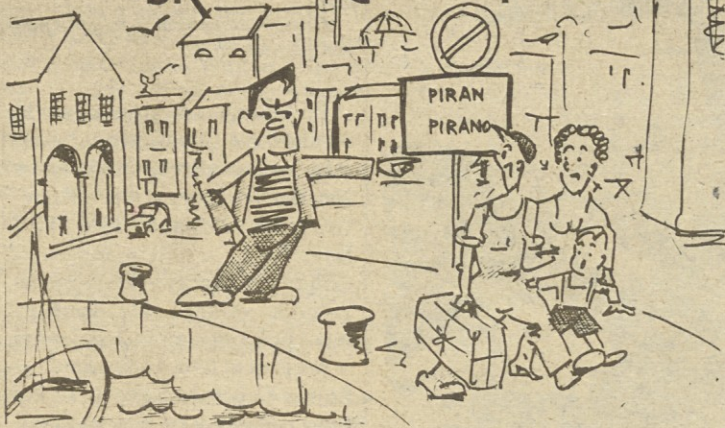
Na kratki slovenski obali je veliko počitniških domov naših organizacij združenega dela. Samo v Piranu jih je 113. Zmogli so tolikšne, da lahko hkrati letuje blizu 4200 ljudi oziroma od junija do konca poletja več kot 30.000 delavcev in njihovih svojcev. To z drugimi besedami pomeni, da je Piran za slovensko združeno delo pomemben letoviški center, ki bi mu kazalo tudi v prihodnje nameniti vso pozornost. Nedvomno bo namreč vloga delavskih počitniških domov v prihodnje še toliko večja, saj je možnosti za letovanje na lastno pest, v hotelu ali pri zasebnikih, iz leta v leto manj.

Ne glede na to pa so se tudi v Piranu v zadnjem času nekoliko zamajali temelji naših počitniških domov. Udeleženci tradicionalne poletne novinarske šole, ki je bila tudi letos v tem slikovitem mestecu, so namreč ugotovili, da želijo mestni očetje izkoristiti dosedanje počitniške zmogljivosti drugače in se za vselej posloviti od domov slovenskih delovnih organizacij.

Vse manj življenjskega prostora

V čem je kamen spotike? V Piranu ugotavljajo, da imajo opraviti iz leta v leto z večjo stanovanjsko stisko, medtem ko počitniški domovi samujejo kar tri četrtine leta. Skratka, mestce je utesneno, življenjskega prostora pa vse manj. Zato bi kazalo, razmišljajo domačini, zmogljivosti čim bolj smotrno izrabiti. Tudi tiste, ki so sedaj v lasti najrazličnejših delovnih organizacij. V dosedanjih počitniških domovih naj bi torej v prihodnje stanovali

delavski turizem v Piranu

Pirančane tare huda stanovanjska stiska. Družbenopolitična skupnost se je odločila, da bo v srednjeročnem obdobju počitniške domove slovenskih delovnih organizacij zaprla in jim v zameno ponudila nadomestno lokacijo v Fiesi in Pacugu.

turistični delavci in pa domačini, ki nimajo druge možnosti priti do stanovanja.

S tem v zvezi sta dala zbora krajevnih skupnosti in družbenopolitičnega zbora občine Piran pobudo za izdelavo analize o izkoriščenosti počitniških domov, ki naj bi bila izhodišče za nadaljnjo akcijo. Razumljivo Pirančani ne nameravajo svojih dosedanjih dolgoletnih gostov preprosto vreči čez prag. Ponujajo jim namreč nove lokacije za gradnjo počitniških zmogljivosti v bližnji Fiesi.

Sedanje zmogljivosti bolje izkoristiti

Lastniki omenjenih 113 počitniških domov razmišljajo seveda nekoliko drugače. Ne gre jim ne gre jim v račun, da bi se morali po tolikih letih odpovedovanja in truda za usposobitev starih hiš

kar na lepem posloviti od Pirana in začeti, pa čeprav v bližnji Fiesi, povsem na novo. Le od kje vzeti denar za novogradnjo, ko pa ga je v večini primerov še za stanovanja premalo?

Udeleženci poletne novinarske šole v Piranu, ki so se letos še posebej poglobili v problematiko »delavskega« turizma, sicer ugotavljajo, da uradno še nihče ne preganja lastnikov počitniških domov. Vseeno pa so na moč za skrbljujoča razmišljanja o njihovi nadaljnji usodi. Na dlani namreč je, da si delovni kolektivi le z novimi lokacijami ne bodo kaj dosti pomagali in da bi bili v primeru uresničitve omenjene zamisli mnogi še ob te skromne počitniške zmogljivosti. Časi za nakup novih so namreč se prej kot ugodni.

Verjetno bi bilo precej bolj smotrno namesto o ukinjanju delavskih počitniških centrov razmišljati o njihovi posodobitvi in bolj racionalnem izkoriščanju tovrstnih zmogljivosti. Ob vse bolj perečem pomanjkanju sredstev in padanju realnih osebnih dohodkov bi namreč še najbolj kazalo podaljšati sezono dopustovanja in koristiti domove vsaj trištiri mesece na leto. Tako bi se v njih zvrstilo več delavcev in precej več ljudi bi v času dopusta prišlo na svoj račun.

Andrej Ulaga

LJUBLJANSKI KARATEISTI V SAVUDRIJI

Uspešni tudi na turnirju v Umagu

Karate klub Šiška je organiziral pod vodstvom Janija Mereta in Dragana Pavlovića enotedensko poletno šolo. Za svoje delo so si karateisti izbrali savudrijski tabor ljubljanske fakultete za telesno kulturo. Tudi četrta poletna šola karateja je bila namenjena, podobno kot vse doslej, izpopolnjevanju in izobraževanju tekmovalcev ter preizkušnjam za pasove.

Za višje pasove se je to pot potegovalo enajst kandidatov, od tega tri ženske, ki so ob morju trenirali kar trikrat dnevno.

Kljub poletni vročini in počitniškemu vzdušju je bila na vseh treningih udeležba polnoštevilna. Ob dokaj zaostrenih kriterijih sta opravila dva kandidata izpit za mojstrski pas.

Ob tej priložnosti so ljubljanski karateisti sodelovali na prijateljskem zveznem turnirju v Umagu, ki ga je vodil dr. Ilija Jorga (6. dan) in so se ga udeležili tudi njegovi učenci. Udeleženci turnirja so tekmovali v borbah in v katar. Ljubljanci so nastopili v borbah in pokazali zavidljivo

Kdo je v vodi zares varen?

Med takimi, ki se radi kopajo, je tudi veliko polplavalcev. Le s težavo se držijo na vodi in ko napravijo nekaj plavalnih gibov, morajo počivati. Ne upajo si z glavo pod vodo, držijo se bližine brega in se izogibajo globin. Zavedajo se, da so varni le v plitki vodi.

Kdaj je človek v vodi zares varen? Vsekakor ne zadostuje, če zmoremo preplavati le kakih sto metrov. To nam še ne zagotavlja dobre varnosti. V primeru, ko se znajdemo v deroči reki ali med visokimi morskimi valovi, je potrebno zdržati dlje. Zato v nekaterih deželah priznajo sposobnost plavalca le tistemu, ki vzdrži v globoki vodi najmanj četrta ure.

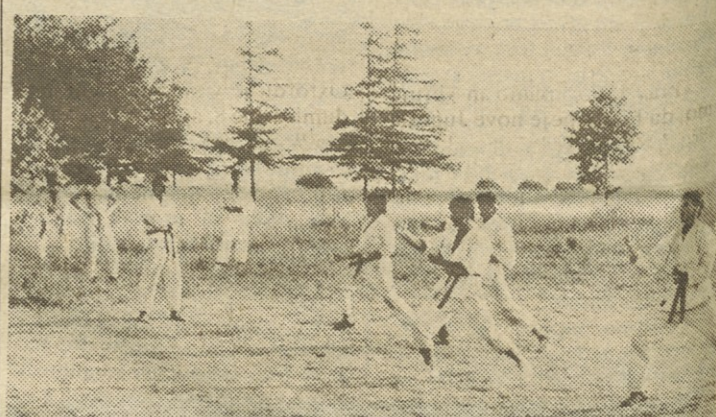
Posebno v rekah si ne smemo privoščiti tveganja. Pripravljeni moramo biti, da nas voda zanese proč od brega in da nas valovi nenadoma zagrnejo. Nič hudega, če smo tega vajeni in sposobni, da s krepkimi zavesljaji spet pridemo na breg.

Vode, njenih pasti in muhavosti se privadimo sčasoma, z izkušnjami. Čim več se bomo kopali, plavali, potapljali, tekmovali, tem bolj varni bomo v vodi. Premalo je torej le malo plavanja in malo čofotanja.

S tem v zvezi priporočajo strokovnjaki najrazličnejše vaje. Plavanje samo z nogami, plavanje samo z rokami, hrbtno plavanje, plavanje s pomočjo ene same roke, potapljanje, pobiranje predmetov z dna, igre pod vodno gladino in podobno. Pomembno je tudi, da lahko ostanemo pod vodo dvajset, trideset sekund. To dosežemo z vajo in smotnim gibanjem oziroma plavanjem.

Pri vseh vajah v vodi je potrebno upoštevati izkušnje in znanje plavanja. Naloge morajo biti take, da jih ljudje opravljajo z veseljem, nikakor pa ne smejo vzbujati strah in odpor do vode.

A. U.

Na zaključnih izpitih se je v Savudriji potegovalo za višje pasove kar enajst kandidatov, od tega tri ženske. Slika: A. U.

znanje. Nagib Gaši je osvojil odlično tretje mesto.

Vodja tečaja Jani Mere je bil s savudrijskim seminarjem v celoti

zadovoljen, prav tako tudi vsi udeleženci, med katerimi sta bila tudi gosta Karate Kluba Emona. Marjan Jakše

O gospodarskih reformah na Vzhodu

Piše: Marjan Sedmak

Dolga pot k spremembam

Ena od najbolj značilnih potez sodobnega razvoja sveta so hude motnje v obeh modelih, ki sta se na svetovnem prizorišču utrdira po veliki gospodarski krizi v tridesetih letih in še zlasti po zaključku druge svetovne vojne, ko sta — zaradi prevladovanja dveh centrov svetovne moči, to je ZDA in SZ — postala tudi značilna sestavina blokavske pripadnosti. Gre kajpada za model kapitalizma z močnim poseganjem države na področje gospodarstva (in gospodarjenja) na eni strani, na drugi pa za model etatiističnega centraliziranega vodenja gospodarstva, ki si je skušalo zagotoviti visoke stopnje rasti z ekstenzivnim izkoriščanjem proizvodnih tvorcev in z ustvarjanjem hudih nesorazmerij med gospodarskimi pa-

nogami.

Čarobna beseda, s katero so delavske stranke in levica nasploh v tridesetih letih tega stoletja skušale odgovoriti na krizo (zastoj v proizvodnji, hiter pritisk na prestrukturiranje, ki se je izražal z ustavljanjem strojev v vrsti gospodarskih panog, ter seveda množična brezposelnost), se je glasila: načrtovanje. Čeprav ta beseda dandanes vzbuja asociacije predvsem na prve sovjetske petletne načrte, pa se je s politiko načrtovanja kot tisto politiko, ki naj pomaga razplesti krizo (v nekaterih primerih pa tudi odpreti pot k takšnim spremembam, ki bi pomenile korak naprej na poti k socialistični preobrazbi ali pa vsaj korak naprej pri povečevanju družbenega in političnega

vpliva delavskega razreda), ukvarjala vrsta drugih delavskih, socialističnih in socialnodemokratskih strank. Odtod tudi ugled, ki ga je v tedanjem času — in še dolgo kasneje — na levici užival tisti zasuk, do katerega je v Sovjetski zvezi prišlo med letoma 1927 in 1929, se pravi v času, ko so se zadnjič zaostri la naspotja med stalinističnim krilom v sovjetski partiji in pa »desnico« (na čelu naj bi ji stal Buharin), nasprotja, ki so se končala z nasilno kolektivizacijo kmetijstva in z oklicanjem prvega petletnega načrta. Desetletja, ki so sledila, so ta stalinski zasuk k načrtovanju spravila ob ves nezalužen — in tega je bilo veliko — ugled, to pa predvsem zaradi dveh razlogov. Prvi razlog je tičal v dejstvu, da zasuk v politiki petletnih načrtov v resnici ni pomenil koraka naprej k obvladovanju gospodarskih zakonitosti, marveč je pomenil v kar največji meri grobo voluntaristično nasilje nad njimi: to nasilje se je še posebej odražalo v zanemarjanju vseh kazalcev učinkovitosti (razmerje med vloženimi tvorcji in končno proizvodnjo) ter v ustvarjanju hudih nesorazmerij med gospodarskimi panogami (razmerje med kmetijstvom in težko industrijo na škodo kmetijstva, zaradi česar je SZ, ki je bila leta 1913 izvoznik žita, danes še vedno uvoznik tega prideika). Zanimivo je

pri tem, da za takšne opredelitve ni bilo krivo neznanje, saj je ponudila sovjetska znanost tistega obdobja na področju ekonomije nekaj temeljnih del, ki so pritegnila kvalificirane bralce tudi na Zahodu.

S tem pa smo pri drugem razlogu za zasuk, do katerega je prišlo v tridesetih letih. Zgodovina, ki se ukvarja s procesi v prvi deželi socializma in še posebej s stopnjami njenega ekonomskega razvoja — pri čemer imamo v mislih marksistične raziskovalce, navajajo vse več argumentov v prid trditvi, da je bila opredelitev za politiko kolektivizacije, prvega petletnega načrta in oblikovanja za SZ značilnega etatiističnega birokratskega modela le ena od alternativ, le ena od možnih poti razvoja. Gledano v tej perspektivi naj bi leto 1929 pomenilo korenito razhajanje z Novo gospodarsko politiko (Nep), ki jo je po obdobju vojneega komunizma uveljavil Lenin (in ne novo stopnjo v razvoju te politike, kot je zatrjevala stalinska propaganda). Pri tem pa naj bi ta zasuk ne bil samo odločitev v prid takšnemu ali drugačnemu modelu gospodarskega razvoja, marveč predvsem zaključek dolge bitke za oblast, bitke, v kateri je zmagalo stalinsko krilo.

Vprašanje gospodarskega sistema zatorej od samega začetka ni bilo zgolj vprašanje go-

spodarskega sistema, marveč je bilo — in ostaja — tudi vprašanje razporeditve družbene moči. Stalinski zasuk ob koncu dvajsetih in v začetku tridesetih let je to družbeno moč za dolgo dobro posadil v hierarhizirano birokratsko etatiistično strukturo in če Buharina, ki je kot vodja partijske »desnice« zagovarjal skladnejši razvoj, ki bi bil manj obremenjeval kmetijstvo in ki bi bolj upošteval objektivne ekonomske zakonitosti (čeprav še vedno v okvirih načrtovanja), kot eno od najbolj tragičnih žrtev stalinizma v Sovjetski zvezi doslej še niso javno rehabilitirali, ga niso bržkone zato, ker ni bil samo alternativa stalinizmu, marveč tudi alternativa tistemu razvoju socializma, ki bi namesto etatiističnih in birokratskih prvin v večji meri razvijal prvine poudružbljanja in demokratičnosti.

Takšen poseg nazaj se zdi malce odtrgan od tistih potreb po gospodarskih reformah, ki so povod za razpravljanje zadnjih let in ki se sprožajo bodisi v zvezi z nekaterimi statističnimi kazalci (upadanje stopenj rasti v vzhodnoevropskih državah je eden od poglavitnih te vrste), ali pa v zvezi s kadrovskimi spremembami (prihod Gorbačova — kot človeka, ki si je že vnaprej zagotovil sloves reformatorja, na čelo sovjetske partije). Vendar pa je

moč le s takšnim poseganjem nazaj vsaj delno razumeti, zakaj je v Sovjetski zvezi in drugih vzhodnoevropskih državah vprašanje reforme na dnevnem redu ne petletko ali dve, marveč zdaj že tri desetletja; in zakaj je napredek na tem področju tako zelo počasen, če o njem sploh lahko govorimo. Čeprav ima gospodarstvo svojo avtonomijo in svojo »raven«, pa je kljub temu eminentno politično vprašanje, ki odločilno vpliva na razpored družbene in politične moči. In ne glede na spremembe, ki se kažejo v samih količinskih kazalcih proizvodnje, ne glede na spremembe, ki jih je razvoj prinesel v socialno strukturo družb, ki so se iz kmetijskih hitro preobrazile v industrijske, ne glede na spremembe v družbeni zavesti, ne glede na znanstveno produkcijo, ki so jo v zadnjih desetletjih namenjali temu področju in ki je bila tudi v vzhodnoevropskih državah obsežna in bogata z novimi idejami, in končno ne glede na to, da je ravno zaradi zaostajanja v prilagajanju sistema na nove družbene in gospodarske spremembe v Vzhodni Evropi prišlo do nekaj velikih stihijnih izbruhov, ne glede na vse to je v vzhodnoevropskih socialističnih državah o »spremembah« še vedno govor kot o nečem, kar je šele treba uveljaviti.

Nadaljevanje prihodnj

Hozjan, Francšek Kavčič, Vlajko Krivokapić, Ivo Miglič, Leopold Perc
Jože Peterkoš, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaže in lov

Ilija Zec, vodja izmene milice na mednarodnem mejnem prehodu Rožna dolina v Novi Gorici:

»Zaradi službe sem se naučil slovensko in italijansko«

Ilija Zec je vodja izmene milice na mednarodnem mejnem prehodu Rožna dolina v Novi Gorici. Po narodnosti je Hrvat, saj se je rodil v Liki. Najprej je služboval v Beogradu, potem je prišel v Novo Gorico, kjer živi že 24 let. Prav toliko let je tudi miličnik na mejnem prehodu, kjer pregleduje, če imajo potniki in potnice veljavne potne liste. Kako živi, kakšno je njegovo delo?

Stanuje v Cankarjevi ulici 24, kjer je bil dolgo časa predsednik hišnega sveta, pa tudi sedaj, ko je samo njegov član, skuša dati bloku, kjer živi v dvojnopolobnem družbenem stanovanju, delček sebe in svojega dela. »Če vsak v bloku nekaj malega postori, gre vse v redu,« pove za začetek.

Z ženo Božico, ki je čistilka na upravi za notranje zadeve v Novi Gorici, imata dva sina. Eden je prometnik pri železnici, drugi ključavničar. Ilija ima že enega vnuka, ki ga zelo rad pazi, se igra z njim, hodi z njim na igrišče, na sprehode. Skratka, je idealen dedek in najbrž bo še boljši drugo leto, ko bo šel v pokoj. Takoj bo imel tudi več časa za družbenopolitično delo. Rad bi še več naredil za novogoriški Rdeči križ, a sedaj mnogokrat nima časa, ker ima pač naporno službo. Potem pa...

— **Pravite, da ste se v Novi Gorici čisto udomačili?**

»Nova Gorica je sedaj moj dom. Tu imam službo, tu imam stanovanje, tu sta moja sinova in vnuk. Prvo leto je bilo težko, ker nisem znal govoriti po slovensko, pa tudi razumel nisem vašega jezika. Sedaj prav vse razumem, pa tudi govorim še kar dobro primorsko. Zaradi službe pa sem se za silo naučil tudi italijansko, kajti največ potnikov, ki prečkajo to mejo, je vendarle Slovencev in Italijanov. Seveda potujejo tudi drugi državljani, a ker je to obmejni pas, je največ obmejnih prehodov. Zanje pa — kot najbrž veste — niso potrebni potni listi, pač pa le posebne dovolilnice.«

— **Ali se da čez prehod brez potnega lista, na primer samo z osebno izkaznico?**

»Seveda. Izdamo pa jo le izjemoma. Če gre kdo na primer na službeno pot, pa se zgodi, da doma pozabi potni list. Če nekemu na primer umre sorodnik na oni strani meje, pa nima potnega lista s seboj ali ga sploh nima; tudi v tem primeru lahko naša mejna milica izda izredno propustnico na podlagi sporazuma za obmejni promet med SFRJ in Italijo. Takšen človek pa mora imeti s seboj vsaj osebno izkaznico, ki jo potem pokaže tudi na italijanskem mejnem prehodu. Ko se vrne na naš mejni prehod (na tistega, kjer je dobil

izredno propustnico, ne na drugega), pa mu listino seveda vzamemo.«

— **Se to velikokrat zgodi?**

»Ne. Toda nekateri ljudje so pozabljivi. In ker vemo, da je čas denar, da povsod varčujejo pri potnih stroških, nismo takšni birokrati, da bi ljudi pošiljali domov, če jim lahko pomagamo.«

— **Pa se kdaj skregate s potniki?**

»Običajno ne, včasih pa tudi rečemo kakšno glasnejšo besedo, saj veste, da so na svetu vseh vrst ljudje.«

— **Kakšno šolo morajo imeti mejni miličniki?**

»Srednjo šolo za notranje zadeve: kadetsko ali miličniško. Jaz sem končal šolo za miličnike ob delu. Veste, v moji družini je bilo veliko otrok, pa nisem imel možnosti za šolanje prej, ko sem bil še mlad.«

— **Ste na meji sami miličniki?**

»Ne. Imamo tudi eno miličnico. Na naši meji delata tudi dve carinarki. To je lep poklic za vse, ki imajo radi stike z ljudmi.«

— **Toda danes je pasja vročina, vi pa ste v uniformi, na glavi imate še miličniško kapo. Ali vam ni nič vroče?**

»Je. Pa vročina še ni najhujša. Mraz je meni osebno bolj zoprni in ta primorska burja, ki potegne do kosti. Ko sem bil še mlajši, so bili delovni pogoji veliko slabši. Tedaj miličnik ni sedel v topli kabini, kjer bi ga pozimi grel radiator, pač pa smo ves čas stali zunaj. Zato ni čudno, da imam krčne žile, moji mlajši kolegi pa jih prav gotovo ne bodo dobili. Težje je carinikom, ki ne morejo sede in zaprti v kabino pregledovati, kaj imajo potniki v avtomobilih, čeprav seveda tudi mi ne sedimo ves čas v kabini.«

— **Po kaj pa hodijo naši ljudje v Italijo?**

»V glavnem po kavo, kavbojke in modne cunjice. Pa vendar bi lahko rekel, da hodi večina tja po nadomestne dele, ki jih pri nas žal ni. V zadnjem času pa so pravi hit tudi hišni računalniki.«

— **Kaj pa kupujejo Italijani pri nas?**

»Pridejo na kosilo ali večerjo, kupijo pa bencin, olje, moko ali meso. Skratka, za te kraje je bilo vedno značilno, da so prebivalci obmejnega pasu na obeh straneh meje kupovali na drugi strani

Ilija Zec: »Novogoričani pravijo, da tisti, ki pridejo k nam delat, ostanejo za vedno, ko se napijejo Soče. Tako je bilo tudi z menoj.«

tisto, kar je cenejše. Mene le boli srce, da toliko nadomestnih delov, na primer za traktorje, ni mogoče kupiti pri nas. Koliko časa izgubijo naši ljudje, da pridejo sem, koliko denarja gre v nič za bencin. Veliko enostavneje bi bilo imeti te prepotrebne rezervne dele pri nas!»

— **Pa še hodijo v Italijo naši ljudje iz notranjosti države — na primer z avtobusi?**

»Tega je pa sedaj veliko manj, saj veste stabilizacija, pa tudi dinar ni dosti vreden v Italiji, in tudi tam so cene že podivjale.«

— **Kakšna pa je menjava?**

»V trgovinah menjajo takole: za 1000 dinarjev se dobi 6500 lir.«

— **Pa vas Novogoričani poznajo?**

»Seveda, saj sem na meji ob petkih in svetkih. Tudi jaz poznam mnogo ljudi z obeh strani meje, vsaj tiste, ki pogosto hodijo na to ali ono stran.«

— **Kakšen delovni čas pa imate?**

»Vedno delamo 12 ur skupaj.

V eni izmeni smo od sedmih zjutraj do devetnajste ure, potem smo en dan prosti, naslednji dan pa delamo od devetnajste ure do sedmih zjutraj.«

— **Kaj boste delali, ko boste v pokoju?**

»Po svoje me je kar strah iti v pokoj, saj se najbrž marsikomu takrat zdi, da je prišel med odpisane. Toda na srečo imam vnuka in najbrž bo še kakšen prišel na svet, tako da mi ne bo dolgčas. Imam tudi vrt, ki meri okoli 80 kvadratnih metrov. Naj vam povem, da je v okolici Nove Gorice vsa zemlja, ki ni pozidana, obdelana. S tem si pomagamo. Jaz na primer pridelam dovolj solate, korenja, česna, čebule in peteršilja za vso družino.«

— **Kako se pa razumete s cariniki?**

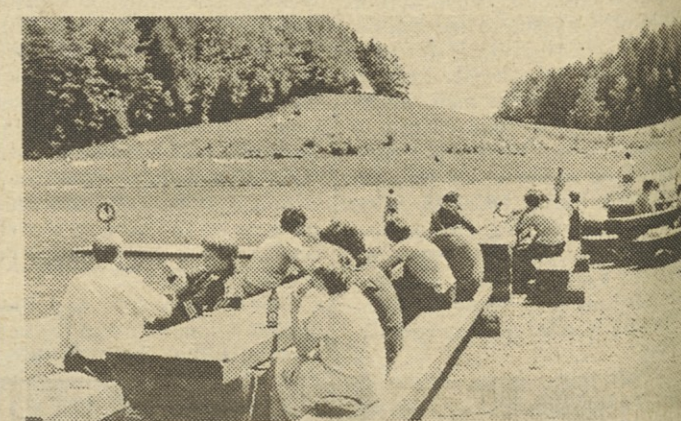
»Zelo dobro. Res pa je, da imajo oni po svoje bolj naporno delo; čeprav opravljajo le tiste naloge, ki jim jih predpiše zvezna carinska uprava.«

Besedilo in slika:
Neva Železnik

Fotoreportaža z Ivarčkega jezera na Koroškem

Koroški biser

Ivarčko jezero, takšno, kakršnega poznamo danes; s spremljajočimi objekti, so zgradili ravenški železarji. Nastalo je iz mlakuže, ki jo je napolnjeval bližnji izvir.

Je pa tudi čudovita počitniška in rekreativna pridobitev pod Uršljo goro dokaz usklajenega razvoja ravenške Železarnice, ki prav toliko skrbi kot tehnologiji, novi opremljenosti in kadrom namenja tudi drugim potrebam svojih delavcev. To je dokaz ravnovesja med skrbjo za proizvodnjo in življenjem ljudi, ki so ga marsikje drugje povsem izgubili. To je tudi trasa razvoja naših tovarnov v prihodnosti, ki bi se lahko v mnogočem zgledovale prav po uspešnem kolektivu z Raven.

Objavljamo nekaj posnetkov z nedeljskega obiska tega, zdaj že ne več zgolj železarskega, temveč koroškega turističnega bisera.

Slike in besedilo:

Ivo Kuljaj

LIPE SVEDER: STANOVANJSKI OBETI

